

**Tudástranszferálás és képességek fejlesztése interaktív
módszerekkel 5-7 éves korú gyermekek körében**

SZA 115

Tartalom

Bevezetés.....	2
1. A gyermek fejlődése óvodás kortól – kisiskolás korig	5
1.1. Óvodás korú gyermekek képességei.....	6
1.1.1. Az érzékelés, észlelés fejlődése	6
1.1.2. Képzelet fejlődése	8
1.1.3. Az emlékezet fejlődése	8
1.1.4. Gondolkodás fejlődése.....	9
1.1.5 Figyelem fejlődése	9
1.1.6. Az óvoda – iskola átmenete	10
1.1.7. Iskolaérettség feltételei:	10
1.2. A kisiskolás korú gyermekek képességei	12
2. Digitális alapú fejlesztés.....	14
3. Vizsgálataink.....	16
3.1. Vizsgált minta.....	16
3.2. Vizsgálati helyszíneink.....	17
3.3. A fejlesztés menetének kidolgozása	18
3.4. Az interaktív, digitális foglalkozásaink	20
3.4.1. Felhasznált oktatóprogramok.....	20
3.4.2. Játékgyűjteményünk néhány példában	24
3.4.3. Egyéb felhasznált játékok	29
3.4.4. Konklúzió.....	32
3.5. Felméréseinkről részletesen.....	33
3.5.1. Intellektuális képességek fejlesztésének hatékonysága	33
3.5.2. Az intellektuális képességek integrálásának, szintetizálásának és a megszerzett ismeretek transzferálásának hatékonysága	37
Összegzés	40
Szakirodalom.....	42
Mellékletek.....	45

Bevezetés

Az életünk későbbi alakulását, rendkívül nagymértékben meghatározza a kisgyermekkor, amelyet a gyermek az elsődleges szociális színterén, a családban tölt. Ezt követő legmeghatározóbb színtér a bölcsőde, az óvoda illetve az iskola intézménye, ahol újabb nevelési hatásokkal találkozhatnak a gyermekek, mely által formálódik személyiségük. Ezen életük színterein töltik mindennapjainkat, az őket érő ingerek, társas szituációk alakítják személyiségüket, viselkedésüket, értékrendjüket. Ezért rendkívül fontos, hogy a nevelés során mintaértékű pedagógusokkal találkozzanak, akik segítik és támogatják személyiségfejlődésüket és képességeik kibontakoztatását. Fontos, hogy minden gyermeket ugyan olyan figyelemmel, szeretettel, gondoskodással vegyenek körül, s ahol elengedhetetlen, ott még fokozottabb törődésben részesítsék őket (Bábosik, 1999; Dombi, Oláh, Varga, 2007).

Régen korlátozhatták a különböző alacsonyabb társadalmi rétegek lehetőségeit, továbbtanulási törekvéseit, ám ma minden egyén számára biztosítani kell az egyenlő hozzáférés lehetőségét, amelyet mind az ONAP és a NAT is egyaránt tartalmaz. Az óvoda és iskola színterein, a nevelés - oktatás mellett egyaránt fontos megemlíteni a gyermekek fejlesztési lehetőségeit is, hiszen hazánkban sajnos egyre gyakrabban találkozhatunk olyannal, aki valamely területen fejlesztésre szorul.(ONAP, NAT, Veszprémi, 2000)

A képességek szerepe a nevelési cél elérésében:

Manapság már a legtöbb intézményben szükségszerűvé válik a fejlesztőtevékenységek megléte, hiszen társadalmunkban megnőtt a részképesség gyengeséggel rendelkező, küzdő gyermekek száma. Ennek egyik fő oka lehet a gyermekek családjának szociálisan hátrányos helyzete, így egy óvodai csoportban a gyerekek képességei nem egyformán fejlettek. Az Alapprogramban megfogalmazott tényből kiindulva, mely szerint az ember, gyermek egyedi, mással nem helyettesíthető egyén és szociális lény egyszerre. A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg, ebből adódóan sajátos, életkoronként és egyénenként is változó szükségleteik, képességeik vannak. Eszerint néhány gyermek a kora átlagánál ügyesebb, tehetségesebb, de a többség a személyiségfejlődés folyamatában megerősítést, fejlesztést, felzárkóztatást igényel. (Allport, 1997; Papp, 2008; ONAP, 2009)

A képességfejlesztés olyan képességek kifejlesztését jelenti, amelyek a társadalomban létező, elképzelhető pozitív tevékenységek gyakorlásához szükségesek. Végző soron minden alkotó, termelő képesség társadalmilag szükségesnek tekinthető

(http://oktatas.gallup.hu/Conf_prog/Keszthely1/nagyjozsef.htm, letöltve: 2012. augusztus. 23.)

A fejlődésen azt a folyamatot értjük, ahol a környezeti hatások során az egyén spontán érése alakul. Többféle elméletet ismerünk. A nativisták, a veleszületett, genetikusan meghatározott tényezőket, míg Locke környezeti hatásokon alapuló nézetei, a nevelést tartják meghatározónak. Stern mindkettőt figyelembe vette konvergencia elméleténél (Aszalai, Horváth, Horváthné, Rónáné, 2009).

Az iskolai eredményesség szempontjából mindkét tényezőnek fontos szerep van, mert „az ép genetikai program optimális kibontakozása csakis speciális környezeti feltételek biztosítása mellett megy végbe”. (Porkolábné, 2002)

A képességfejlesztések módszereinek jelenléte sokszínű a mai társadalomban. Beszélhetünk többek között a gyermekek értelmi, anyanyelvi, érzelmi-akarat-képességeinek, mozgás-kultúrájának fejlesztéséről is. A tanulást megalapozó részképességek fejlettsége a különböző gyermekek esetében elérő lehet. Sokszor a szórt képességek háttérében ezek éretlensége állhat, ezért a megfelelő iskolaérettséghez és a későbbi tanulási kudarcok elkerülése végett a gyengébb területek felzárkóztatása szükséges. (Papp, 2008; Aszalai, Horváth, Horváthné, Rónáné, 2009)

Dolgozatunkban arra vállalkoztunk, hogy az óvodás és kisiskolás korú gyermekek képességeit felmérjük, digitális eszközök alkalmazásával (számítógép, interaktív tábla) fejlődésüket segítsük. Az óvoda és iskola közötti átmenetet különböző játékos élethelyzetekkel tegyük sikeresebbé. Célunk volt, hogy a gyermekeket megismertessük a számítógép világával – „Játszva tanulni”. Jean Piaget szavaival élve „Play is the answer to how anything new comes about.”. A játék a válasz arra, hogy hogyan jöjjön létre valami új.

Fontosnak tartottuk továbbá, hogy a pedagógusok szemében bemutassuk a tényleges fejlesztési lehetőségeket s ezzel kapcsolatos előítéletüket elhomályosítsuk s szorgalmazzuk az eszköz bevonását a különböző fejlesztési tevékenységekbe. Fejlődő világunk ezt a haladó gondolkodást megköveteli, elvárja, hiszen manapság már mindennapjaink elengedhetetlen részévé válik a modern technika.

A módszer megválasztásában az a tény játszott legfontosabb szerepet, hogy a gyermekek ismereteiket leghatékonyabban és legkönnyebben érzékszerveik együttes használata útján szerzik meg. Minél több érzékszervük játszik szerepet a tapasztalás során, annál hatékonyabb a tudás elsajátítása. Hiszen, ha valamit nem csak látunk, hanem érezzük és halljuk is, egyszerűbb dolgunk van az információk rögzítésében és későbbi előhívásában.

Hipotéziseink:

Több érzékszerv együttes bevonása, egy időben való alkalmazása segíti a tudástranszferálást, ez alapján feltételezzük:

- az interaktív fejlesztés segíti a gyermekek intellektuális képességeinek fejlesztését, integrálását szintetizálását;
- az óvodában megszerzett képességek és ismeretek transzferálása – a fejlesztések hatására – eredményesebbé teszi a gyermekeket az iskolai tanulásban és élethelyzetekben.

„Amit hallok – elfelejtem,
Amit látok – megismerem,
Amit csinálok – megtanulom“
(ősi bölcsesség)

1. A gyermek fejlődése óvodás kortól – kisiskolás korig

A család a gyermekek életének legmeghatározóbb közege, melyben formálódik személyiségük, önazonosságuk, önmagukhoz és környezetükhöz való viszonyuk.

Az óvodába lépés lélektanilag sokkal megterhelőbb változást, átállást igényel egy kisgyermektől, mint az iskolakezdés. Hiszen a gyermekeknek eddig a „védelmező burkot” az édesanyjuk karjai jelentették. Az elkövetkezendő mindennapjaikban, ezen funkciót átveszi az óvódapedagógus. Az ő feladata a családdal való együttműködés, a gyermekkel kapcsolatos nevelési problémák, nehézségek megoldásában való segítségnyújtás, hogy a gyermek minél hamarabb és könnyebben átvészelve ezt az időszakot (N. Kollár, Szabó, 2004).

Amikor óvodáskorra a gyermek idő tudata és a vágy késleltetésének képessége kialakul, akkor már képes a gyermek azt mondani, hogy kis idő múlva szeretne találkozni egy szeretett személlyel, az már annak a jele, hogy a gyermek elfogadja az idegen környezetet. Már nem fenyegeti ennek az életkornak „a legnagyobb emocionális veszélye – a szeretett személy elvesztése” amivel már Margaret Mahler is foglalkozott a kötődés vizsgálatában

(Az óvodakezdés gondjairól: http://www.mamanet.hu/gyerekek/bolcsi/323-az_ovodakezdes_gondjairol.html Letöltve: 2012.szeptember 5).

1.1. Óvodás korú gyermekek képességei

A gyermekek képességeit öt szempont szerint lehet rendszerezni. Ilyen szempont a gyermek fizikai (testi) változásai, az értelmi (kognitív) fejlődése, az érzelmi (emocionális) fejlődése, az „én” fejlődése valamint a pszichoszociális fejlődés, amely a társas kapcsolatok fontosságát hangsúlyozza.

Ezen szempontok közül mi főként az értelmi képességek fejlődésével és megismerő tevékenységek jellegzetességeivel kívántunk foglalkozni az adott életkorra szűkítve.

Elsőként Jean Piaget, kognitív elméletével foglalkozunk, aki az értelmi fejlődést tartotta az egyik legfontosabb fejlődési területnek.

Négy fejlődési szakaszt határozott meg, a szenzomotoros szakaszt (0-2 év), műveletek előtti szakaszt (2-6 év), a konkrét műveletek szakaszát (7-12 év), illetve a formális műveletek szakaszát. Az óvodás korúak a műveletek előtti szakaszba tartoznak, melyre jellemző az egocentrikus gondolkodásmód mikor a világot csak a saját szemszögéből értékeli. Jellemző még a centrálás mikor a dolgoknak csak egy tulajdonságát képes figyelembe venni. Mindennek valamilyen okságot tulajdonít, melyet mágikus gondolkodásnak nevezünk.

Az időészlelés cselekvéshez és eseményhez kötött. Gondolkodásukat a prekauzális következtetés jellemzi. Tehát ok-okozati kapcsolatokat illetve a megfordíthatóságot nem tudja értelmezni (rokonság). Piaget szerint a gyermekek ilyenkor a heteronóm erkölcsi szinten vannak, amikor is mindent elfogadnak, csak az a jó, csak az a helyes, amit a felnőtt mond (Hegyiné, Rostás, 2001).

1.1.1. Az érzékelés, észlelés fejlődése

„Egy kép többet jelent, mint ezer szó”- Kínai közmondás

A gyermekek érzékszervei óvodás korban cselekvés útján fejlődnek leginkább. A gyermek aktivitása elősegíti az érzékelést és az észlelést, amely biztosítja a valóság közvetlen megismerését, melyet a figyelem irányít. Az emlékezet során pedig raktározzák, tárolják ezen ismereteiket. A megismerő tevékenységek elsősorban a játékhoz kapcsolódnak, hiszen a gyermek elsődleges tevékenysége ebben a korban a játék. A fejlődés során az észlelés

fokozatosan kezd függetlenedni a cselekvéstől. 3-6 éves korra a látás veszi át a vezető szerepet. A vizuális funkciókat is megkülönböztetjük aszerint, hogy alaklátásról, tér és formaészlelésről, vagy színpercepcióról van szó (Hegyiné, Rostás, 2001, Aszalai, Horváth, Horváthné, Rónáné, 2009).

1, Az alaklátás az összetartozó egészek meglátása az egészben való felfogása. A gyermek 3-4 éves korban még nem képes a részletek felismerésére, elemzésére. 4-5 évesen már felismer bizonyos részleteket, de azokat, még összefüggések nélkül ragadja meg. Zazzo nyomán ezt „pointillistának” is szokták nevezni. 6-7 éves korra alakul ki az elemző látás, a „Gestalt” látás. Ez a strukturált egésznek a felfogása, az egésznek a részleteivel együtt történő észlelése. Az egész és a rész összefüggéseinek helyes felismerése, az írás-olvasás tanulás alapfeltétele.

2, A formaészlelésben (forma, méret, felület, nagyság) a fejlődés hasonló fordulatot mutat. Kezdetben csak két elem összehasonlításával boldogul a gyerek. A felismerés alakulása a látási képességek fejlettségétől függ. A fejlődés során egyre pontosabb lesz a felismerés és a megkülönböztetés. Az 5-6 éves gyermek már képes elrendezni több tárgyat nagyság, szín és forma szerint.

3, A színfelismerésre már a 3 éves gyerek is képes, de a megnevezést legtöbbször a későbbiekben sajátítják el. Ritkán még a 6 éves gyermekeknél is lehet tapasztalni, hogy felismerik, és ugyan képesek megkülönböztetni a színeket, de nem tudják megnevezni. A színek differenciáltabb megkülönböztetése egyenes arányban növekszik az életkorral.

4, A kisóvodások a valódi térirányok szerinti tájékozódásra még nem képesek. A mozgásos élmények mellett hamarosan a vizuális támpontok is megjelennek, és szerepet kapnak a tájékozódásban. A gyerekeknek először saját testhatáraikkal, saját testrészeikkel kell tisztában lenniük ahhoz, hogy megértsék a jobb-bal irányokat, s azt síkban is felismerjék és alkalmazzák. Ezt leginkább mozgásos játékokkal fejleszthetjük. A beszéd, a verbalizáció is fontos a helyzetek megítélése céljából. A térészlelés minősége meghatározó szerepet játszik az olvasás-, és írástanulásban. A test-séma nem megfelelő ismeretei az én fejlődésben zavart okozhatnak, mivel az önértékelés és kompetencia alakulásában meghatározó jelentőségűek.

5, Az időészlelés az óvodáskorban még szintén az élményekhez kötődik. A térbeli tájékozódásnál megismert támpontképzés az időben való tájékozódást is elősegíti. Az idő a gyermek számára még nehezen értelmezhető, felfogható fogalom. Nem feltétlenül érti a

tegnap, ma, holnap, holnapután, tegnapelőtt kifejezéseket. Hasznosabb, ha valamilyen esemény segítségével nyújtunk támpontot az idő észleléséhez.

(Hegyiné, Rostás, 2001; Aszalai, Horváth, Horváthné, Rónáné, 2009; Gyenei, 1994)

Összességében az óvodás térben és időben való tájékozódásáról elmondhatjuk, hogy az élménygondolkodás fonalán halad, támpontjai az élményekből visszamaradó részletek és töredékek. Ezek segítségével próbál eligazodni a környezetében, és bár ezek nem állnak össze rendszerre, élményhátterük révén érvényes tapasztalást őriznek.

1.1.2. Képzelet fejlődése

A képzelet nem más, mint egyénenként a valóság sajátos feldolgozása. A gyermekek kevesebb tapasztalattal, élménnyel, emlékképpel rendelkeznek, így kevesebb elemből "építkezhet" a képzeletük. Óvodás korban a gyerekek, vágyaik megvalósítására vagy hiányos ismereteik pótlására, fantáziahazugságokat találnak ki. Nagyon fontos, hogy ez nem szándékos, tudatos hazudozás, hiszen amit kitalál, ő maga is elhiszi. Az előbbieken említett fantázia hazugságért nem szabad felelősségre vonni (Pszichikus folyamatok fejlődése óvodás korban <http://www.gyerekabc.hu/Az-ovodaskor-jellemzoi/pszichikus-folyamatok-fejldese-ovodas-korban.html>, letöltve: 2012. szeptember 2.).

1.1.3. Az emlékezet fejlődése

"Az emlékezés olyan paradicsom, amiből nem lehet bennünket kiűzni"- Jean Poul Fridrich

Az emlékezetet az óvodáskor kezdetén a mozgás és a cselekvés határozza meg. A verbális emlékezet is cselekvésbe ágyazva fejlődik. A jó ritmusú verseket, szövegeket könnyen megjegyzik főként, ha cselekvéssel jár együtt mely során a vizuális emlékezet lesz uralkodó. A gyerekek képekre, tárgyakra jobban visszaemlékeznek, mint a szavakra és 5 éves kor után már megjelenik a szándékos emlékezet, s megnövekszik ennek terjedelme is. Különösen szembetűnő a fejlődés a verbális emlékezet területén. A verbális emlékezet fejlődése nagyon fontos, hiszen az iskola erre épít, de az iskolába lépés pillanatában a gyerekek vizuális emlékezete még jobb, verbális emlékezetük nem mindig megbízható (szerk. Papp, 2008).

1.1.4. Gondolkodás fejlődése

„Minden, amit megtanítasz a gyermeknek, megfosztja őt a lehetőségtől, hogy azt a maga számára felfedezze.”- Jean Piaget

(Hegyiné, Rostás, 2001, 68)

Az óvodások gondolkodásában az évek előrehaladtával komoly minőségi változás figyelhető meg. A cselekvő-szemléletes gondolkodástól fokozatosan jutunk el a szemléletes-képszerű gondolkodás szintjére, tehát onnan, hogy ő maga akarja megcsinálni (mert csak akkor tudatosul), odáig, hogy elég ha csak látja. Végül az elvont, nyelvi sík következik, amikor is már mindent fejben végez (Kovács, Bakosi, 2005).

1.1.5 Figyelem fejlődése

Óvodáskorban a figyelem sokszor leragad egy-egy dolognál, eseménynél, ami őt érzelmileg megragadta, emiatt nehezebben tud váltani újabb megfigyelni való felé, így figyelemmegosztása eleinte gyenge. A koncentrált figyelemnek vannak különböző külső megnyilvánulásai. Ilyen például a tág pupilla, merev testhelyzet, nyitva felejtett ajkak. Ezek gyakran kísérik az óvoda mesehallgatását. Az önkéntelen figyelem szándékos figyelemmé változik, ha a gyermek felismeri a megfigyelt tárgy érdekességét, és elraktározza azt (Atkinson, Smith, Bem, 1995; Cole, Cole, 2006; Kovács, Bakosi, 2005).

1.1.6. Az óvoda – iskola átmenete

Az iskolába lépés a legtöbb gyermek számára egy hatalmas változást jelentő mérföldkő, hiszen az elsődleges tevékenysége az eddigi játék után a tanulás lesz. Fontos felnőniük a feladathoz, amihez a szüleik, óvodapedagógusaik illetve a tanítók támogatása is szükséges. A gyermekek még tájékozatlanok az iskolával kapcsolatban, hiszen nincsenek tapasztalataik. Számukra akkor a lehető leginkább zökkenőmentes az átmenet, ha minden felnőtt figyelembe veszi, mire van szükségük az adott fejlődési időszakában.

A fentiek érdekében érdemes párhuzamba állítani az ezen életkorú gyermekek igényeit, szükségleteit, amelyek az egészséges fejlődésük útját általában elősegítik. Az átmenetet megkönnyítő technikákat mind a szülő, mind az óvodapedagógus, mind a tanító, és a környezetében élő személyek részéről, amelyek ismerete vagy megelőzheti, vagy elkerülni segítheti a traumatizáló tényezőket, és rámutatni, hogy kik azok a kompetens személyek, akik ezt a komplex pedagógiai hatásrendszert gyermek érdekében irányítani, esetleg koordinálni képesek (<http://www.kormocikatalin.hu/?menu=34>: Az iskolába lépés lélektana a gyermek, az óvodapedagógus, a szülő és a tanító szemszögéből, letöltve: 2012. augusztus 28).

1.1.7. Iskolaérettség feltételei:

Szomatikus - testi – és motoros képesség:

A nagymozgások terén jelentős a biztos futómozgás, ugrálás illetve a labdadobás-elkapása tehát a rendezett mozgáskoordináció megléte. A finommozgások fejlesztése elősegíti a gyermek író,- és rajzolómozgását, vonalközben való biztos tájékozódását.

Kognitív - értelmi – érettség:

Jelentős a tartós és szándékos figyelem, mely során fontos, hogy legalább 15-20 percig koncentráljon egy bizonyos dologra, még akkor is, ha az számára nem túl érdekes. Ezt nevezzük monotónia tűrésnek. Ezen kívül fontos, hogy rendelkezzen megosztott figyelemmel, mivel az iskolában még írja a feladatot, amikor a tanító néniére is figyelnie kell, aki azt mondja el, hogy ha befejezte az írást, mit kell majd csinálnia. Fontos a rövidtávú, és hosszú távú emlékezet és a képzelet. Gondolkodási műveletek közül elengedhetetlen az analízis-szintézis, általánosítás, konkretizálás, összefüggések meglátásának kialakult képessége. Számolási

képességek terén a gyermeknek legyen a 10-es számkör biztos jártassága (oda- és visszaszámolás), stabil mennyiségi- és számfogalom, a több, kevesebb, ugyanannyi relációs fogalmak magabiztos használata (Günter, Hans, 1967 Kovács; Bakosi, 2005).

Érzelmi, akaratí képességek terén

Fontos a gyermekek számára a másokkal szembeni empátikus, megértő viselkedés megléte. Rendelkezzen megfelelő feladattudattal, feladattartással, ami nem jelent mást, mint, hogy a feladatokat megértse, illetve maradéktalanul teljesítse. A feladattól ne térjen el akkor sem, ha legszívesebben mást csinálna. Az iskolai élet mindemellett elvárja a gyermek kialakult szabálytudatának meglétét is. Fontos az önfegyelem, az akarat és a szükségletek késleltetése.

Nagyon fontos, hogy be tudjon illeszkedni, hogy más gyermek, illetve a közösség érdekeit, a saját érdekei elé tudja helyezni. Tudjon örülni mások sikereinek, e mellett saját kudarcait megfelelően tudja kezelni.

Az iskolaérettség egyik legfontosabb jele, hogy a gyermek magától kinövi az óvodát, vágyik az iskolára, azaz iskolára motivált. Ha ezt a szülő nem tapasztalja, feltétlen át kell gondolnia, hogy valójában gyermeke érett-e az iskolára, nem lenne-e jobb még egy évig játszási igényének teret adni (Atkinson, Atkinson, Smith, Bem, 1995).

Anyanyelvi képességek

Mindenekelőtt, fontos a tiszta, érthető beszéd. Amennyiben csak néhány hangja hibás, azt érdemes a nyár folyamán rendbe tenni, ha nem sikerül, attól még nyugodtan mehet majd iskolába, ott az iskolai logopédus ellátja. A súlyos beszédhiba kizárja az iskolakezdést. Beszédkészség tekintetében tudnia kell azonban elmondani benyomásait, gondolatait, ehhez megfelelő aktív és passzív szókincsre van szüksége. A szavakból nyelvtanilag helyesen bővített (az alanyon és állítmányon kívül más mondatrészt is tartalmaz) mondatot kell alkotnia, egy képről több mondatban beszélnie (Kovács, Bakosi, 2004).

Szocializációs képességek

Legfontosabb az egészséges önbizalom, önértékelés. Emellett azonban az iskola elvárja a gyermektől az életkori szintjének megfelelő együttműködési és szervezőképességet is. (<http://www.xn--nevelsitancsad-4gb6j0h.hu/bid29/Kisiskolaskor> Letöltve: 2012.augusztus 19)

1.2. A kisiskolás korú gyermekek képességei

Talán nincs is olyan felnőtt ember, akinek ne élne még az emlékezetében az iskolába lépés kezdetének emléke. Ez bizonyítja azt, hogy milyen intenzíven éli át ezt az eseményt a legtöbb ember. Az iskolába lépés a gyermek számára valóban a fejlődés leglényegesebb fordulópontja. Az iskolás gyermekek legfontosabb tevékenysége a tanulás. Míg a tanulás korábban többnyire a közvetlen saját tapasztalaton alapult, most egyre inkább a közvetett tapasztalat kerül előtérbe (Günter, Hiebsch, 1967).

Ezt a kort egy sor kiteljesedésben levő struktúra jellemzi, amelyek a konkrét gondolkodás alapját képezik, és következetes logikai elveknek vannak alávetve. Ilyenek az osztályozás, soralkotás, tagonkénti megfeleltetés, az egyszerű vagy sorozatok közötti megfeleltetés.

Az észlelési képességek fejlődése:

A tagolatlan látásmód helyét egyre inkább átveszi az elemző látás, a strukturált egész észlelése. Kisiskoláskorban szilárdulnak meg a térbeli észlelés így a gyermek képessé válik a térirányok megkülönböztetésére, objektív tárgyakra vonatkozóan. Az egocentrikus gondolkodásmód háttérbe szorul és egyre tárgyilagosabban viszonyulnak a dolgokhoz, mely folyamat 9-10 éves kor körül fejeződik be. A különböző fogalmak, amelyek egy tárgyat jellemeznek (nagyság, alak, szín) is állandósulnak. Az auditív észlelés is folyamatosan fejlődik, a hallási küszöb jelentősen csökken. Az idő észlelése szintén konkrétabbá válik. Az időérzékük már kialakult gyermekeknek, melynek a megítélése közelít a valósághoz, ehhez a modern élet is hozzásegíti őket (Clauss, Hiebsch, 1967).

A képzelet változásai:

Az iskolába lépés utáni időszakban főképpen a reprodukív képzelet fejlődik, elhagyják a csapongó, változatos képzeletvilágukat, ami a sikeres tanuláshoz fontos feltétele. A

kisiskolásoknak egyre több olyan dolgot kell elképzelniük, amit a tanítási órákon a tanítóknak nincs lehetőségük szemléltetni. E nélkül nem tudja követni és megérteni az órán hallottakat. A valóság egy részét a szavak segítségével a képzeleti képek helyettesítik (Clauss, Hiebsch, 1967; Kovács, Bakosi, 2004; Kovács, Bakosi, 2005).

Az emlékezet változásai kisiskoláskorban:

Kisiskoláskorban a gyermekek emlékezete nagymértékben változik. Megnövekszik az emlékezetük terjedelme, fejlődnek az emlékezeti stratégiák. Az iskolai tanulás során fontos, hogy a verseket, dalokat vagy különböző tananyagokat ismételtetés útján rögzítsék. A kategoriális gondolkodás lehetővé teszi az információk akaratlagos tárolását és előhívását. Az iskola a szándékos emlékezetet nagymértékben igénybe veszi, hiszen a gyermekektől a elsajátított ismereteket már számon is kéri. Az emlékezet típusai közül ebben az időben már a verbális emlékezet dominál, de maradandóbb, ha cselekvéshez, szemléltetéshez is köthető az adott szöveg. Az idegen nyelvek tanítását ebben az időben a legoptimálisabb elkezdeni. A szóemlékezet fejlődése miatt kiemelkedő eredményeket lehet elérni. A gyermekek eredményességének hozzájárulásához fontos figyelembe venni, hogy az elnapolt reprodukció jobb teljesítményt eredményez (Clauss, Hiebsch, 1967; Kovács, Bakosi, 2004).

A gondolkodás fejlődése:

Piaget a kort konkrét műveleti szakasznak nevezi. Azért nevezzük konkrétanak, mert az iskoláskor elején a gyerekek még nem tudnak mentálisan manipulálni tárgyakat anélkül, hogy azok ne legyenek jelen a maguk fizikai valóságában. Ez a szakasz 7 éves kortól 11-12 éves korig tart. A konkrét periódus során a gyerekek gondolkodása fokozatosan veszít „egocentrikus” jellegéből, változékony lesz. Előbb-utóbb képes egy helyzet több aspektusát is figyelembe venni. Kezdenek kialakulni az összefüggő kognitív sémák, amelyek kezdetben tevékenységek sorozatai. Piaget a konkrét műveleti szakaszban éri először tetten a kognitív funkciót. Amikor egy problémát akar megoldani, most már képes többféle lehetőséget átgondolni (Clauss, Hiebsch, 1967; Kovács, Bakosi, 2004; N. Kollár, Szabó, 2004).

2. Digitális alapú fejlesztés

A kisgyermeknevelés szakértői világszerte vitatkoznak arról, hogy érdemes-e gép közelbe engedni az óvodás korú gyerekeket. A tanulmány nemzetközi kitekintést ad arról, hogy a világban milyen megoldások léteznek a számítógéppel való első ismerkedésre. Különösen érdekes azoknak a nevelési terveknek, követelményeknek a bemutatása, amelyekből világossá válik, hogy az adott életkorban milyen típusú feladatokat oldhatnak meg a gyerekek a számítógép segítségével. A tanulmány bemutat számos szoftvert és kisgyerekeknek szánt honlapot is.

A digitális tananyagok akár tanórán, akár otthontanulás, vagy játékos formában is megjelenhetnek a gyerekek mindennapjaiban. A digitális, interaktív multimédiás tananyagoknál fontos, hogy a felhasználó számára újdonságot, érdekességet, a téma újszerű megoldását tartalmazza. A programozott oktatás révén a tanuló a kapott információt értelmezi, alkalmazza, a program pedig új ismeretet, feladatot ad és értékeli a válaszokat. A hazai pedagógiai kutatások a kreativitás, az analitikus, algoritmikus, problémamegoldó gondolkodás, az emlékezet, a figyelem, a feladatvállalás és az önbizalom növekedésében is hasznosnak tartja a számítógép szerepét a tanulás, a tanítás és a fejlesztés folyamatában.

A legtöbb fejlesztő szoftver számítógép elé ülteti a tanulókat, de adott esetben kivetített (projektoros) módszerrel is beépíthető a fejlesztési folyamatba. A jó multimédiás oktatóprogram biztosítja a gyermekek számára, hogy a tananyag megismerése, feldolgozása megfelelő ritmusban, tagolásban történjen. Ezen szoftverek segítségével elsősorban a kognitív folyamatokban lehet a legjobban, legkönnyebben mérni a gyermekek fejlődését. A program személyre szabottan alkalmazva, felhasználóbarátként, a megértés különböző módjai, sorrendje, fajtái szabad kombinálásával képes a fejlesztésre, a hatékonyabb, könnyebb, érdekesebb tanulás érdekében. A digitális tananyagok a gyermekek oldaláról közelítik meg az oktatási folyamatot. A tanulók számára kis egységekre célszerű bontani a feldolgozandó anyagot, igazodni kell az egyéni tanulási tempójához, a tudásszintjének megfelelő példákat kell adni neki, lépésről lépésre ellenőrizni és tesztelni a feladatok megértését, teljesítését. Ezen szoftverek több érzékszervére is irányulnak a gyermekekre, így jobban érvényesülhetnek a különböző kognitív stílusok és tanulási preferenciák. Fontos, hogy a program megjelenése motiváló, érdekes, esztétikus legyen, illeszkedjen az emberi agy információ felvevő és rögzítő

mechanizmusához az ismeretanyag közvetítése során. Így az új tudás megszerzése sokkal hatékonyabb, növeli a kreativitást. Lehetőség van az egyéni és csoportos tanulásra is. A multimédiás tananyagok felhasználása során nincsen szükség komolyabb informatikai ismeretekre. A pedagógus feladata a gyerekek egyéni képességeihez igazodó játékos feladatok összeállítása, majd a gyermekkel a program megismertetése, utána már az ő kreativitásán múlik annak alkalmazása (szerk. Psenaková, Mező, 2010).

Internet negatív és pozitív hatásai:

A mai világban a számítógép és az internet széleskörű elterjedésével a gyerekek már kiskoruktól kezdve kapcsolatba kerülnek a digitális eszközökkel, később a világhálóval. Ennek vannak pozitív és negatív hatásai is. A gyerekkor felfedezések sorozata melyhez az internet széleskörű ismereteket nyújt.

A mai 6-7 évesek sokszor jobban tudják használni a számítógépet, mint a szüleik, és sokkal több mindent tudnak csinálni rajta. A felnőttek általában csak a munka miatt kapcsolják be a számítógépet, míg a gyermekeik játszanak rajta, mesét néznek, zenét hallgatnak (Mullings, 2012).

Hogyan óvjuk gyermekeinket az internet káros hatásaitól?

Fontos, hogy a számítógép korlátozása mellett az internet használatra is figyeljenek a szülők, hogy a gyermekek ne tudjanak bármilyen honlapot megnyitni, ami nem a korosztályuknak való. Figyelni kell arra, hogy ne adjanak ki magukról olyan információkat, amit esetleg mások fel tudnának használni a családjuk ellen.

Gyakran már kisgyerekek is bejelentkeznek a szociális hálóra, közösségi oldalakra (facebook, iwiw, twitter). Ezekben az esetekben jó, hogy ha a szülő a gyermekkel együtt állítja be a biztonsági beállításokat és néha ránéz, hogy gyermeke miket oszt meg másokkal az oldalon, mert vannak olyanok, akik itt próbálnak kiszemelni maguknak embereket, akiknek rosszat lehet tenni.

A legfontosabb, hogy a gyermekek figyelmét fel kell hívni az ilyen veszélyekre és el kell nekik magyarázni, hogy mikre kell odafigyelniük (Kisgyörgy, 2012).

3. Vizsgálataink

A vizsgálatainkat 5-7 éves korú gyermekek körében végeztük. Összesen 216 fő képességeit mértük fel, melyek fejlesztő illetve kontroll csoport tagjai voltak. A táblázatban a gyermekek eloszlását és a nemek arányát szemléltettük.

3.1. Vizsgált minta

Az 1. számú táblázatban láthatóak a fejlesztő és kontrollcsoportokba tartozó gyerekek száma. A vizsgálat kezdetekor összesen 287 gyermeket – 129 fiút és 158 lányt – vontunk be a kutatásunkba, melyből a végére 216 fő – 109 fiú és 107 lány maradt. Ennek oka, hogy olyan iskolákba kerültek óvoda után, melyekben nem kaptunk lehetőséget a vizsgálatunk folytatására.

5-7 éves korú gyermekek	Fiú (fő)	Lány (fő)	Összesen (fő)
Fejlesztő csoport	62	49	111
Kontroll csoport	47	58	105
Összesen	109	107	216

1. számú táblázat: A vizsgált minta

3.2. Vizsgálati helyszíneink

Az 1. sz. ábrán láthatóak a vizsgálati helyszíneink. A fejlesztő csoportok a következők: Hevesvezekény, Szarvas, Békéscsaba, Jászakisér - a térképen kék színnel vannak jelölve. A kontrollcsoportokat piros színnel karikáztuk be, melyek: Jászapáti, Jászládány, Békéscsaba voltak.

1. ábra: A fejlesztés és kontroll csoport méréseinek helyszínei

3.3. A fejlesztés menetének kidolgozása

Óvodai gyakorlatom során a Szent István Egyetem Gyakorló Intézményében lehetőségem volt bizalmi kapcsolatot kialakítani a „cseresznye csoportba” járó gyerekekkel. Látva a gyermekek képességeit és aktivitásukat megfogalmazódott bennem egy modern fejlesztési lehetőség. Mivel a gyermekek nagycsoportosok voltak, szerettem volna ezen fejlesztés segítségével megismerő tevékenységeiket magasabb szintre emelni, ezzel is elősegíteni az iskolába történő átmenetet. Ezért egy tanító szakos hallgatót kértem fel a közös együttműködésre. A tervünk az volt, hogy nem hétköznapi módon hajtjuk végre ezeket a foglalkozásokat/fejlesztéseket, hanem különböző digitális eszközök segítségével (pl.: számítógép, interaktív tábla).

Első lépésként az óvónőkkel folytatott konzultáció során kértük beleegyezésüket, illetve segítségüket a fejlesztés időpontjának megválasztásáról. Természetesen e-közben a szülőket tájékoztattuk képességfejlesztésünk céljáról, menetéről, s írásos jóváhagyásukat kértük. A szülők többsége örült az újító foglalkozásnak, hiszen ebben a korban a gyermekek nagy része már találkozott a számítógépekkel, ám ennek a játékos találkozásnak nem csak szórakoztató, hanem elsősorban fejlesztő hatása is van.

Az eredményes fejlesztés alapja természetesen a gyermekek megismerése, a velük való együttműködés és egyenrangú bánásmód, életkori sajátosságaikhoz igazodó fejlesztő játékok megválasztása. Ezért fejlettségi szintjükről felméréseket készítettünk, mely egy tájékozódó vizsgálat volt a nagycsoportos életkorú óvodások képesség – és készségszintjéről. A vizsgálat egy csoportos és egy egyéni felmérésből tevődött össze.

A csoportos vizsgálat során felmértük a gyermekek ábrázoló- kifejező készségét, vizuális készségét és a téri tájékozódás készségét. Az egyéni vizsgálat a vizuális észlelés (vizuális differenciálás, részekből az egész összeillesztése, tárgykép felismerése és megnevezése, főfogalom rendezése, általánosítás), vizuális szeriális emlékezet, auditív észlelés (akusztikus differenciálás), auditív emlékezet (akusztikus szeriális emlékezet), téri tájékozódás (névutók alkalmazás passzív – aktív téren, téri viszonyok rajzos feladatban), idői összefüggések (eseményképsor) számfogalom vizsgálatát foglalta magába.

Alapelveink a fejlesztő tevékenységek tervezése és kivitelezése során a következők voltak: a tudatos pedagógusnak tudnia kell, hogy a megfigyelt gyermeknél melyek az életkori sajátosságok, illetve valamely szintű elmaradottságot mutató képességeik. Fontos meghatározni a fejlesztés célját, vagyis, hogy honnan, hová szeretné eljuttatni a gyermekeket a fejlesztés végére. Figyelembe kell venni, hogy a gyermek elsődleges tevékenysége óvodás korban a játék, ezért az igazán jó fejlesztő munkában összefonódik a munka és a játék. A gyermek játszva tanul, észre sem veszi, hogy miközben jól érzi magát, fontos ismeretekre tesz szert. A pedagógus feladata, hogy a gyermek számára megteremtse a megfelelő légkört, nyugalmat a foglalkozás során. Ezzel elősegítve, hogy a gyermekek gátlásai feloldódjanak és bátran, legjobb tudásaik szerint tudják megoldani feladataikat. Fontos a megfelelő játékválasztás, hiszen az érdeklődésüket nemcsak felkelti, hanem folyamatosan fenn is tartja. Ezért az egyik legfontosabb pedagógiai alapelvet tartottuk szem előtt, ez a fokozatosság elve volt. Mindig az egyszerűbb játékos feladatokkal indítottuk a foglalkozásainkat, hogy a gyermekeknek sikerélményben legyen részük, ezzel elősegítve pozitív önértékelésüknek kialakulását és biztosítottuk a folyamatos motiváltságot.

Fent meghatározott elveink alapján, a fejlettségi szintek ismeretében tudatosan kezdtünk a fejlesztő kutató munkánkba. Differenciáltan foglalkoztunk a gyermekekkel kiscsoportokban, hiszen különböző képességű gyerekekkel álltunk szemben, így nekik megfelelő feladatokkal fejlesztettük őket különböző területeken. A foglalkozásaink 20-25 percesek voltak, hiszen az óvodás gyermekek figyelme és koncentrációja még nem tartós.

A gyermekek feladat tudatának kialakítása volt az egyik alapvető célunk, ami az óvoda – iskola átmenet szempontjából fontos elem. Emellett az inklúzió, integráció és differenciálás megvalósítását is gyakorolhattuk, hiszen amint a későbbi felmérési eredményekből kitűnik, a gyermekek között megtalálható a közel 100%-os teljesítményt elérő óvoda is, azonban több esetben igen alacsony eredmények is születtek.

Több falu és város valamint egy megyeszékhely gyermekeivel végeztük el kutató munkánkat nagycsoportos korokban, majd kisiskolás korokban is (lásd 3.2. fejezet).

3.4. Az interaktív, digitális foglalkozásaink

A számítógépes fejlesztés során oktató és felhasználó programok alkalmazásával ismerkedtek meg a gyermekek, mely során három mikro csoporttal foglalkoztunk. Ezáltal minden gyermeknek sikerült gép közelbe kerülnie. Voltak gyermekek, akik már jól ismerték és használták a digitális eszközöket, de néhányan itt találkoztak először a számítógéppel. Ezeknek a gyerekeknek több gyakorlási lehetőséget biztosítottunk a játékok során, s a fejlesztések vége felé már ők is egyre magabiztosabbak voltak.

3.4.1. Felhasznált oktatóprogramok

3.4.1.1. A „Mi világunk” oktatóprogram

1. sz. kép: Mi világunk

Első alkalommal ismerkedtük a számítógéppel, majd tavaszi ünnepkörbe ágyaztuk foglalkozásunkat a „Mi világunk,” című oktatóprogram (1. sz. kép) segítségével. A fejlesztést egy tavaszról szóló videóval indítottuk, ahol a gyerekek sok információ birtokosaivá válhattak, melyek a feladatok megoldását elősegítették. Főként természettel és állatokkal kapcsolatos játékok voltak, melyben színezniük kellett az adott kritériumnak megfelelően, össze kellett kötniük és válogatniuk az állatokat élőhelyük szerint.

Fejlesztettük a gyermekek figyelmét, emlékezetét, logikus gondolkodásukat, szem-kéz koordinációjukat, vizuális és auditív észlelésüket, rész-egész viszonyt, téri tájékozódásukat is.

3.4.1.2. Játszóház multimédiás fejlesztő és oktatóprogram

2. sz. kép: Időgép

Ezen kívül felhasználtuk még az „Időgép” játékos oktatóprogramját (2. sz. kép), mely történelmi korokba kalauzolja el a gyermekeket és kínál nekik labirintusos, összekötős, számológós és különböző memóriafejlesztő játékokat. A program az őskortól kezdve egészen a jövőig repíti el őket, jól szemléltetve az idő múlását az egyes korokra jellemző grafikájával, hanghatásaival, jellemzőivel. A gyerekek érdeklődését leginkább az Indiános és az UFO-s korszak keltette fel, melyeken belül a kirakós játék volt a legnépszerűbb.

A játék során a rész egész viszonyuk fejlődött leginkább s közben a logikai képességeikre is nagy szükség volt. A labirintusos játék elősegítette a gyermekek téri tájékozódás képességének fejlődését. Az óvoda-iskola átmenetre különös tekintettel választottuk a számológatós játékot, ahol fontos volt a megfigyelés és megfelelő számkép kiválasztása. A játékok a fokozatosság elvére épültek így a differenciálás még komplexebben megvalósult.

3.4.1.3. Manókaland multimédiás fejlesztő és oktatóprogram

Legelmélyültebben a „Manókalad” (3. sz. kép) című szoftverrel foglalkoztunk, melyet részletesebben szeretnénk bemutatni.

3. sz. kép: Manókaland

A szoftver típusa:

A szoftver játékosan fejleszti a gyermek képességeit, hatékonyan segíti a diszlexia prevenciók terápiát is. A társadalomismeret, élettelen világ témakörével foglalkozik. Zöld manók vezetnek végig a gyermekeket a programon, ezáltal megismerhetik környezetüket, otthonukat, a családot, közlekedést, mesterségeket, az időt, időjárást és az anyagokat.

A szoftver fő funkciója:

Segíthet az óvoda-iskola átmenet problémáinak leküzdésében. Megismerteti a gyermekekkel az óvodai-iskolai és otthon környezetet, fejleszti logikai készségüket, kreativitásukat és legfőképpen megfigyelőképességüket. A program segítségével a következő matematikai műveleteik erősödhetnek. Mint például az asszociáció, összehasonlítás, differenciálás, s mindeközben fejlődik a finommotorikájuk.

Az oktatójáték tartalma:

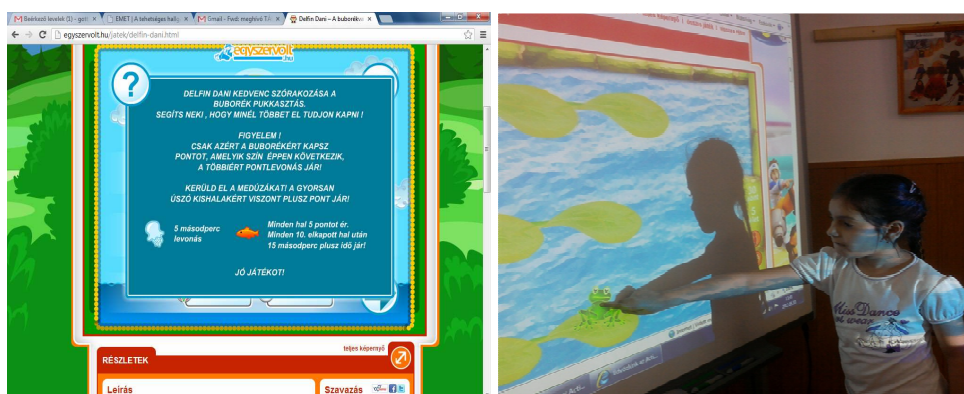
A program bejelentkezésénél egy idős Jocó nevezetű Manó üdvözl bennünket, majd megkér, hogy válasszunk egy vezető Manót a kínálatból. Papírtekercsekre kattintva választhatunk különböző témák közül, majd bemutatkozik nekünk a vezető Manó és ismerteti a játékot. Egy

kifeszített pókfonálon gyűjthetjük a helyes megoldásért járó gyöngyöket. Lapozni és kihagyni is lehet feladatot, amit nem akarunk megoldani feladatot illetve vissza is léphetünk az előzőre. Egy kérdőjelre kattintva segítséget is kapunk a megoldáshoz, ha nem vagyunk magunkba biztosak. Ha az első témával kezdünk, akkor összehasonlíthatjuk az óvodát az iskolával. Szétválogathatjuk az iskolai valamint óvodai jeleket, betűket és számokat illetve a használati eszközöket is. Gyakorolták a csoportosítást, amihez nagy figyelem koncentrációra volt szükségük.

3.4.1.4. Internetes fejlesztő játékok

Következő alkalommal a „www.egyszervolt.hu” című weblap játékaival ismerkedtettük meg a gyermekeket. Ezt az oldalt többen is ismerték, így ők már jártasok voltak ezen feladatokban. A játékokat, verseket, énekeket és meséket különböző aranyos kis állatok jelölnek, melyekre rákattintva tudunk belépni az adott témakörbe. Belépve különböző kategóriákban vannak feltüntetve a játékok, így mindenki megtalálhatja a saját kedvencét.

A gyerekekkel a „Delfin Dani” és a „Békalétra”(4-5. sz. kép) nevű játékot választottuk. Ezen fejlesztésünk során nemcsak az internet világa jelenthetett újdonságot nekik, hanem az is, hogy mindezt Interaktív tábla segítségével valósítottuk meg. Ezáltal a gyermekek az eddigieknél motiváltabbak voltak, mindenki szerette volna kipróbálni ezért még fegyelmezettebbek voltak és türelmesen vártak, hogy sorra kerüljenek.

4-5. sz. kép: www.egyszervolt.hu

3.4.2. Játékgyűjteményünk néhány példában

A következőekben néhány, általunk elkészített, felhasznált fejlesztő, interaktív táblás játékot szeretnénk bemutatni.

3.4.2.1. Téri viszonyok az óvodában, iskolában

Az óvodában alkalmazott, és az iskolában továbbfejlesztett játékos élethelyzetekre az alábbi fejlesztő feladatot is eljátszottuk a gyerekekkel:

6. sz. kép: Játékok óvodától az iskoláig

Az óvodában a téri tájékozódást még egyszerű formában játszottuk a gyerekekkel. Kérdéseket tettünk fel nekik az alábbi képpel (6. sz. kép) kapcsolatban:

- Melyik gyerek ül az óvónéni mellett?
- Ki ül az óvónéni előtt?
- Melyik gyermek háta mögött van a maci? stb.

Ezután rá kellett kattintaniuk arra a gyermekre, akire igaz az állítás.

Az iskolában a már megszerzett ismereteket transferáltuk, továbbfejlesztettük, képességeikhez mérten már a számfogalom és számkép bevonásával. A képen (6. sz. kép) egy játszóteret láthattak, és alatta pedig számokat. A kérdések legfőképp a cselekvésekhez kötődtek. A gyerekeknek össze kellett húzniuk a megfelelő számmal, azt a gyermeket/gyermeket, akik az adott cselekvést végezték.

Néhány példa a kérdésekre:

- Hány kislány biciklizik a képen?
- Hány kislány látható a képen?
- Hányan játszanak a csúszdán? stb.

3.4.2.2. „Vásárolj játszva”

A következő játék során az óvodásoknak be kellett vásárolniuk (7. sz. kép). A jobb oldalon látható polcon volt megadva, hogy mely ételeket/italokat kell a kosárba helyezniük. Amennyiben rossz terméket helyeznek a kosárba, akkor éles hangjelzést hallhattak, majd visszaugrott a polcra a rossz termék. Az iskolában már vizuális segítség nélkül, adott kritériumnak megfelelően kellett a gyermekeknek bevásárolniuk. Ebben a játékban a kritérium az volt, hogy helyezzenek a kosárba minden olyan ételt és italt, amit reggelire lehet fogyasztani. Itt már önállóan kellett alkalmazniuk a már meglévő ismereteiket.

7. sz. kép: Vásárolj játszva

3.4.2.3. Háziállatok, erdei állatok

A játék kezdete előtt megnéztünk egy videót az erdei, illetve a háziállatokról, melyben rendkívül sok információra tettek szert a gyerekek. Ezek felhasználásával könnyebben megtudták oldani a játékos feladatot. A képernyő alján látható állatokat kellett élőhelyük szerint csoportosítaniuk. A 8. sz. kép fenti részén két élőhely található, az egyik az erdő, a másik pedig egy tanya. Ezután az állatokat egyenként kellett a megfelelő helyre húzniuk.

8. sz. kép: Háziállatok, erdei állatok

Képességek fejlődése

- Figyelem, koncentráció
- Vizuális észlelés, vizuális diszkrimináció
- Szabálytudat
- Téri tájékozódás, téri orientáció

3.4.2.4. Rendrakós játék

Az óvodáskor egyik legfontosabb szokásaihoz tartozik a játékok elrakása, rendrakás. A gyerekeknek rendet kellett tenniük a szobában (9. sz. kép). Ahhoz, hogy megtalálják a tárgyak, játékok helyét, először a bútorokat kellett elhelyezniük. Miután ezzel készen voltak, a földön heverő dolgokat kellett elrendezniük.

Képességek fejlődése

- Figyelem, koncentráció
- Sorba rendezés
- Szokásrend
- Téri tájékozódás, téri orientáció
- Vizuális észlelés, vizuális diszkrimináció

9. sz. kép: Rendrakós játék

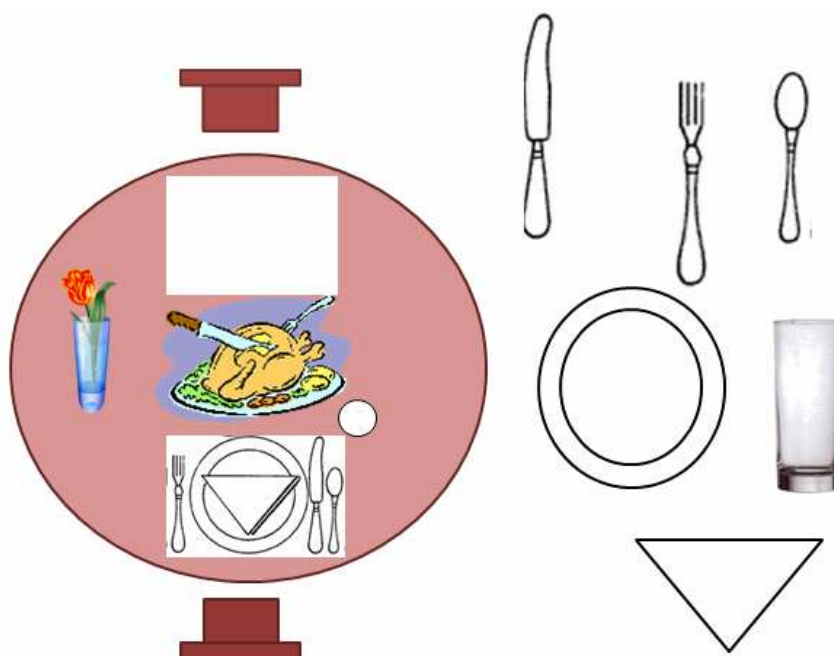
Ezzel a játékkal próbáltuk őket motiválni, arra, hogy belsővé váljon ez a szokás, hogy maguk után elpakolják a játékaikat.

3.4.2.5. Terítéssel kapcsolatos játék

Ezzel a játékkal is a mindennapjaikban találkozhatnak, mely során fontos megtanulniuk, hogyan terítünk megfelelően. Ezeket az ismereteiket kívántuk feleleveníteni, javítani, rögzíteni, hogy az otthonukban is szívesen vállalják ezt a fontos feladatot. A nehézséget az okozta, hogy a mintaterítéssel szemben lévő alátétre kellett teríteniük (10. sz. kép). Így fontos volt, hogy tisztában legyenek a jobb, bal oldali irányokkal, s ezeket fordítva is tudják értelmezni, illetve alkalmazni „fejjel lefelé”.

Képességek fejlődése:

- Figyelem, koncentráció
- Kezesség
- Szokásrend
- Téri tájékozódás, téri orientáció
- Vizuális észlelés, vizuális diszkrimináció

10. sz. kép: Terítéssel kapcsolatos játék

3.4.3. Egyéb felhasznált játékok

3.4.3.1. Manómatek 1

A Manómatek oktatóprogram (11-12. sz. kép) a gyerekeket a matematika világába vezeti be. Megismerkedhetnek különböző relációkkal, matematikai fogalmakkal, számolási műveletekkel (például: több, kevesebb, kisebb, nagyobb fogalma, tulajdonságok, számolás 20-ig stb.). Más matematika, gyakorló programmal ellentétben a Manó Matek a matematikai gondolkodásmód és szemlélet kialakítására fekteti a fő hangsúlyt, ugyanakkor a gyerekek mindennapi tevékenységéhez, tapasztalataihoz, feladataihoz is kapcsolódik.

11-12. sz. kép: Manómatek 1.

Fejlesztési területei:

- Kisebb-nagyobb-egyenlő relációk ismerete, alkalmazása
- Sorba rendezés, sorozatkészítés
- Számok bontások
- Mértékegységek (liter és deciliter)
- Összeadás, kivonás a húszas számkörben
- Logikus és algoritmikus gondolkodás

A gyerekek tudáspróbákkal ellenőrizhetik ismereteik gyarapodását. A próbatétel kemény: egy labirintuson kell átjutni bekötött szemmel. Ráadásul itt-ott téglák potyognak ki a falból és egy sárkány dugja ki a réseken a fejeit. Minden tízedik feladattípus megoldása után a szorgalom jutalmául egy gazdagon illusztrált mesét nézhetnek meg a gyerekek (ManóMatek1: <http://www.profi-media.com/id-52-manomatek1.html>, letöltve: 2012. február 3.).

3.4.3.2. Mini Manó tavasz, ősz

A Mini Manó multimédiás programok az óvodásoknak készültek. A feladatai szórakoztatóak, kreatív odafigyelést igényelnek a gyermekek részéről. A játécai az évszakokhoz kapcsolódnak (13. sz. kép). Mi a tavasz és az ősz CD-jét használtuk fel a fejlesztő foglalkozásaink során. A feladatok sokszínűek - például: tojásfestés, festékkeverés, békakeresés, virággyűjtögetés, nyusziterelés, mérleghinta, falevelek, nyomkereső, képösszerakó, bepakolás a fagyasztóládába stb.

Képességek fejlesztése:

- Figyelem, koncentráció
- Beszédkészség,
- Gondolkodás alapjai: az analízis-szintézis, a csoportosítás és a fogalomalkotás
- Szabálytudat
- Szem-kéz koordináció
- Vizuális észlelés
- Téri tájékozódás, téri orientáció
- Finommotorika
- Auditív észlelés

13. sz. kép: Mini Manó tavasz, ősz

3.4.3.3. Közlekedési játékok

Az óvodásoknak még egyszerűbb játékban nyílt lehetőségük a közlekedési szabályokkal ismerkedni. Kereszteződéshez érkező folyamatosan figyelniük kellett a lámpát (14. sz. kép), mely jelezte, hogy szabad-e tovább mennie, vagy sem. Ezen kívül a mögöttük érkező bicikliseket is figyelembe kellett venniük, akik balról előztek.

Képességek fejlődése:

- Szabálytudat, szabálykövetés
- Figyelem
- Finommotorika
- Koncentráció
- Jobbra tartás (járda felé)
- Szem- kéz koordináció

A második képen (15. sz. kép) az iskolásoknak már nehezebb dolguk volt a játék során. Ügyelniük kellett az irányváltoztatások során a megfelelő karjelzésre. Amennyiben akadály volt előttük, akkor dudálniuk kellett, figyelmeztetve a szabálytalanul közlekedő gyalogosokat. Ha sikeresen teljesítették a feladatukat, jutalomként kirakhattak egy puzzle-t (16. sz. kép), aminek a témája szintén a közlekedés volt. A biztonságos közlekedés elsajátítása rendkívül fontos.

14-15-16 sz. kép: Közlekedési játékok

3.4.4. Konklúzió

A fejlesztéseink során a gyermekek rendkívül érdeklődőek voltak, minden játék után várták a következő feladatot, játékot. Számunkra rendkívül meglepő volt, hogy a figyelmük tartóssága egészen a foglalkozás végéig tartott, sőt minden alkalommal elmondták, hogy szeretnének még maradni. Ennyire gyors és pozitív visszajelzésre nem is számítottunk a legelején.

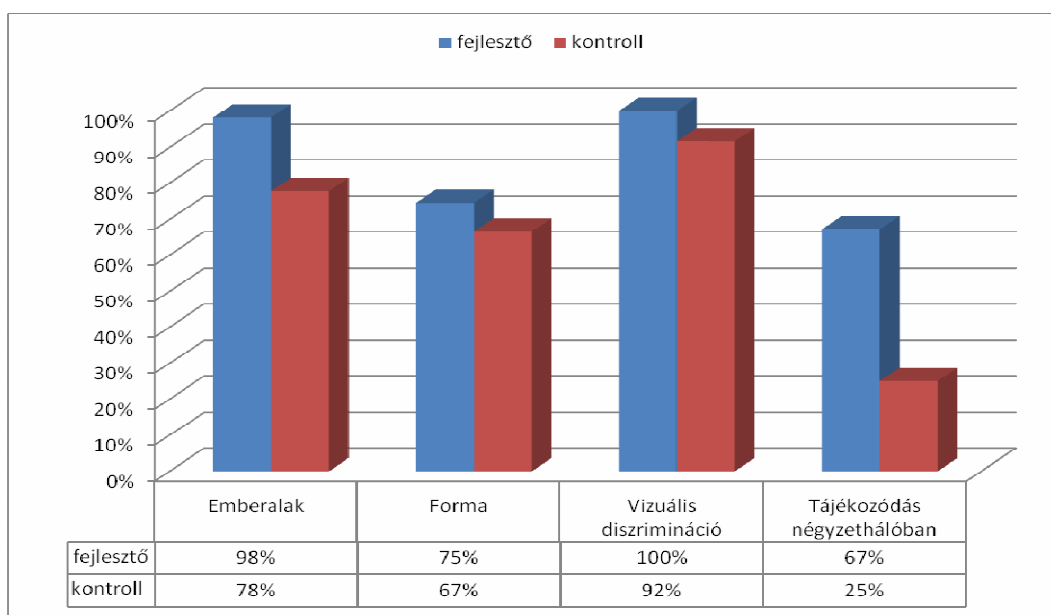
A foglalkozásaink előrehaladtával a gyermekek képességei fokozatosan, érzékelhetően fejlődtek. A feladatok nehézségi foka képességeikkel egyenes arányosságban nőtt. Reakcióik, megoldó készségük időaránya lecsökkent, ezáltal egyre gyorsabban tudták megoldani a feladatokat, még akkor is, ha nehezebbek voltak. A foglalkozások során készített néhány kép a 3. sz. mellékletben látható.

3.5. Felméréseinkről részletesen

Az előzetes felméréseket az „Amit az óvónőnek észre kell venni” című könyv képességhelmérő tesztlapjai alapján végeztük (1-2. sz. melléklet). Ahogyan már említettük, ez egy részképességek fejlettségét vizsgáló eljárás, amely alapján felmértük a csoportok bemeneti állapotát.

3.5.1. Intellektuális képességek fejlesztésének hatékonysága

Csoportos vizsgálat bemeneti mérés eredményei láthatóak az 1. számú diagramon.

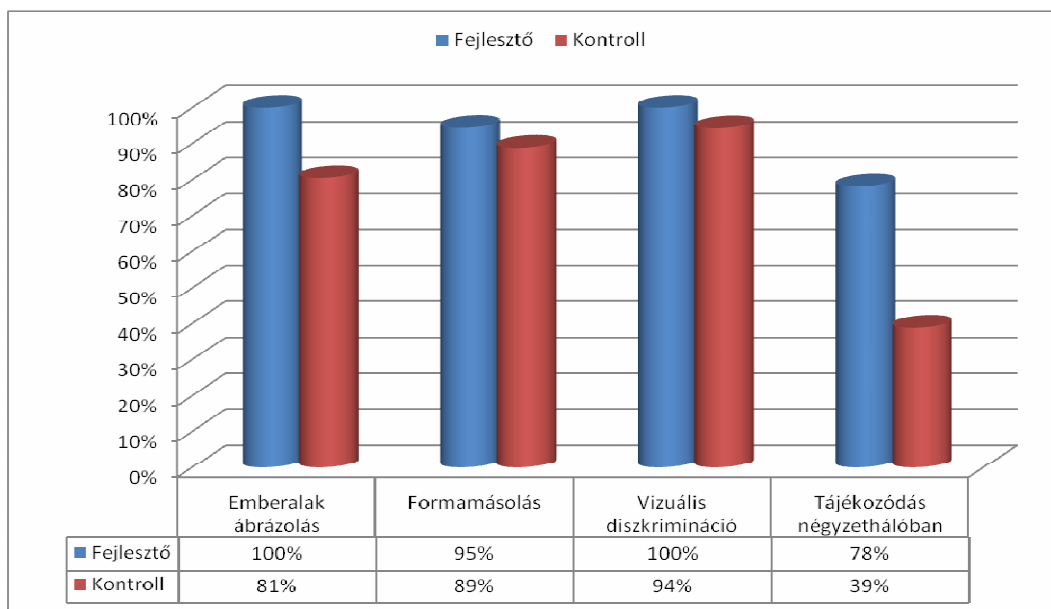

1. diagram: Csoportos vizsgálat bemeneti eredményei

A fejlesztendő csoportok bemeneti mérésénél az emberalak ábrázolásnál 98% volt a gyermekek teljesítménye, még a kontroll csoportok esetében 78%. A formamásolás terén a fejlesztő csoport 75%-os teljesítményt nyújtott, a kontrollcsoport pedig 67%-ot. A feladatok tekintetében a vizuális diszkrimináció bizonyult a legsikeresebbnek, mert a fejlesztő csoport 100%-os, míg a kontroll csoport 92%-os eredményt ért el. A feladatok közül a legnehezebb a tájékozódás négyzethálóban volt, amit a fejlesztő csoportban csak 67% teljesített, míg a kontrollnál mindössze 25%. Természetesen a bemeneti mérések eredménye csak egy kiindulópont volt, ahhoz, hogy lássuk, mely területek azok, amelyekben a gyermekek némi

elmaradottságot mutatnak, fejlesztésre szorulnak, hiszen az életkori sajátosságok alapján lettek a feladatok összeválogatva a könyvben.

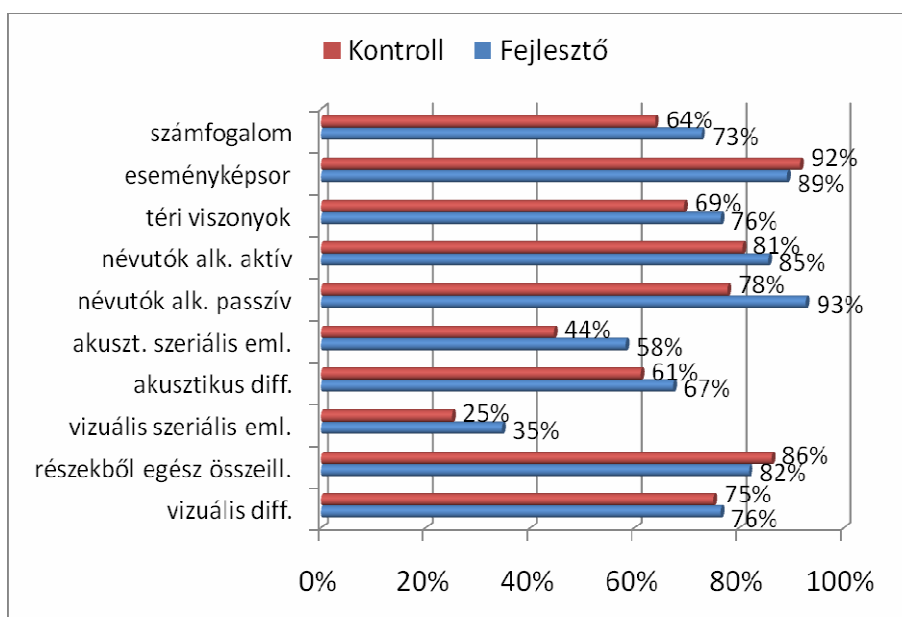
Csoportos vizsgálat kimeneti mérés eredményei láthatóak a 2. számú diagramon

2. diagram: Csoportos vizsgálat kimeneti eredményei

A kimeneti mérések fejlődést mutatnak a fejlesztő illetve a kontroll csoportoknál egyaránt az emberalak ábrázolást 100%-osan teljesítette a fejlesztő csoport, míg a kontroll 81 %-ra hozta fel az előzetes 78%-ot. A formamásolásnál a fejlesztő csoport 75%-ról 95%-ra fejlődött. A kontroll csoport pedig 67%-ról 89%-ra. Vizuális diszkriminációban a kontroll csoport 2%-ot fejlődött a bementhez képest. Leglátványosabb fejlődést azonban az előzetes 67%-os tájékozódás a négyzethálóban mutatták, ami 78%-ra emelkedett, míg a kontroll csoportnál 25%-ról 39%-ra ugrott.

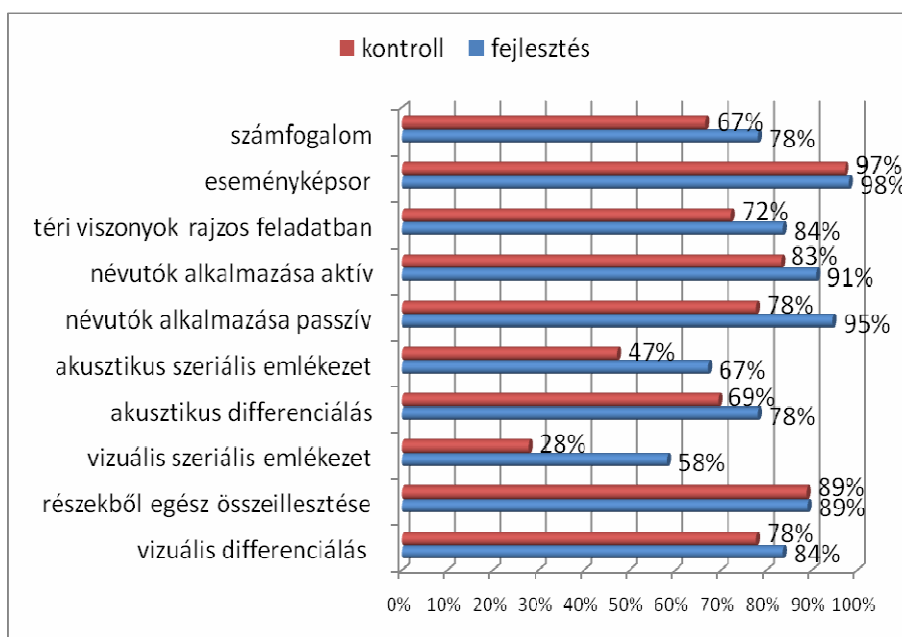
Egyéni felmérés bemeneti eredménye a 3. diagramon látható.

3. diagram: Egyéni felmérés bemeneti eredménye

Az egyéni felmérések alkalmával (4. diagram) felmértük a vizuális differenciálást, a részekből egész összeillesztését, vizuális-szeriális emlékezetet, akusztikus differenciálást, akusztikus szeriális emlékezetet, névutók alkalmazását passzív és aktív formában, téri viszonyok rajzos ábrázolását, esemény képsor összerakását és a számfogalom kialakultságát, ezek eredményei a 3. diagramon láthatóak.

Egyéni felmérés kimeneti eredménye látható a 4. diagramon

4. diagram: Egyéni felmérés kimeneti eredménye

A kimeneti eredmények (4. diagram) a fejlesztő csoportban a vizuális differenciálásnál, a vizuális, szeriális emlékezetnél és az esemény képsornál nagy mértékű pozitív változást mutatnak, a kontroll csoport esetében szintén történt kisebb mértékű változás. A be, - és kimeneti eredmények százalékos értékei közötti különbségek láthatóak a 2. számú táblázatban, százalékos formában.

Területek	Fejlesztő	Kontroll
Vizuális differenciálás	15	3
Részekből egész összeillesztése	7	3
Vizuális, szeriális emlékezet	24	3
Akusztikus differenciálás	11	8
Akusztikus, szeriális emlékezet	9	3
Névutók alkalmazása passzív	2	0
Névutók alkalmazása aktív	5	3
Téri viszonyok	7	3
Esemény képsor	15	6
Számfogalom	5	3

2. sz. táblázat Be,-és kimeneti eredményei %-os különbségei

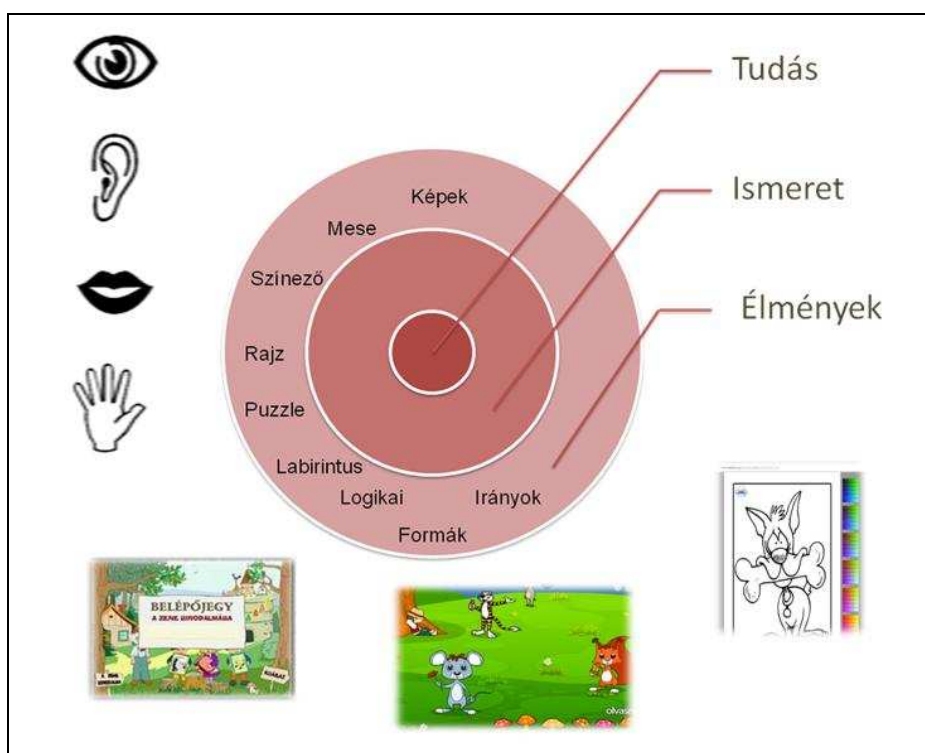
A fejlesztő csoportban a vizuális differenciálásnál 15, még a kontrollcsoport esetén mindössze 3 a %-os eltérés a két mérés között. A vizuális, szeriális emlékezet esetében a fejlesztő csoport 24, a kontroll 3 százalékos változást mutatott. Az esemény képsornál a vizsgálati minta esetén 15, míg a kontrollnál 6 százalékos a be és kimeneti mérések közötti különbség. Az akusztikus differenciálásnál a fejlesztőnél 11 és a kontrollnál 8 a százalékos változás.

Átlagosan nézve a kiemelt területeken a fejlesztő csoportnál 11-24 közötti a százalékos változás, amely jóval nagyobb a kontroll csoportnál, ahol mindössze 3-8 százalékos közötti a különbség.

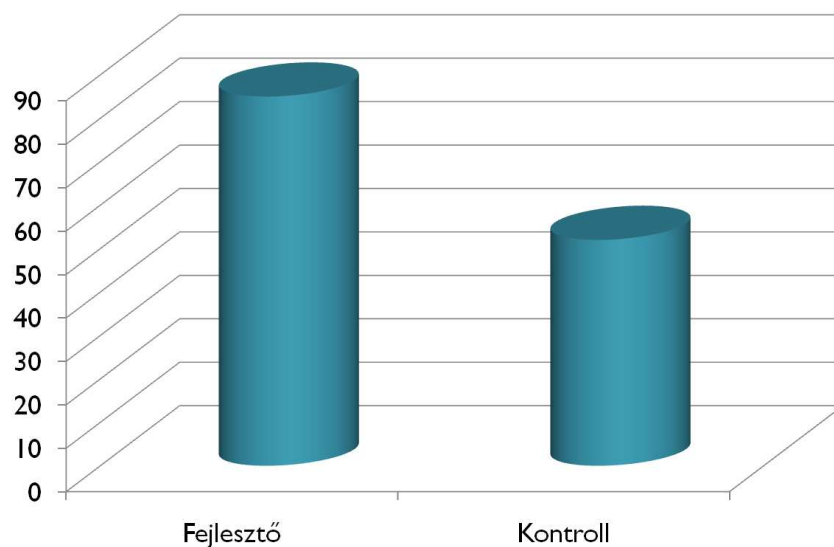
Összességében minden részterületről megállapítható, hogy a kísérleti csoport gyermekei magasabb fokú fejlettségi szintre jutottak, ezzel az első hipotézisünk első felét bizonyítottnak tekinthetjük.

3.5.2. Az intellektuális képességek integrálásának, szintetizálásának és a megszerzett ismeretek transzferálásának hatékonysága

Fejlesztéseink során a különböző érzékszervek együttes bevonásával, a sokszínű játékgyűjtemény segítségével rengeteg élményhez juttattuk a gyermekeket, amely élmények ismeretté alakultak, majd ezek az ismeretek a fejlesztés végére a tudás szintjére emelkedtek (2. ábra).

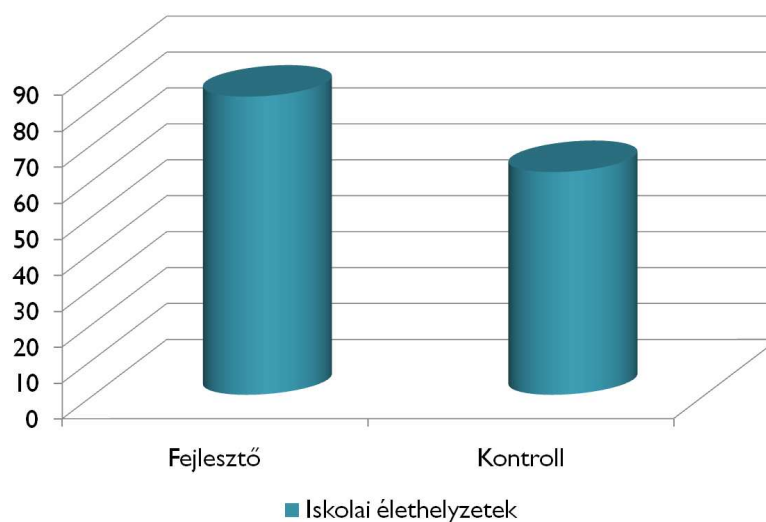
2. ábra: Integrálás és szintetizálás

5. diagram: Intellektuális képességek integrálása

Az első feltételezésünkre visszautalva, miszerint az interaktív fejlesztés segíti a gyermekek intellektuális képességeinek fejlődését, integrálását, szintetizálását elmondható, hogy a fejlesztő csoportok magasabb fejlődést mutatnak, mint a kontroll csoportok (5. diagram: 35 a %-os különbség).

Ezzel az első hipotézisünk második részét is bizonyítottnak tekinthetjük.

6. diagram: Transzferálás

A második feltételezésre visszautalva, miszerint: az óvodában megszerzett képességek és ismeretek transzferálása – a fejlesztések hatására – eredményesebbé teszi a gyermekeket az

iskolai tanulásban és élethelyzetekben. Ennek szemléltetésére szolgál a 6. diagram, ami az iskolai élethelyzetben való helytállást mutatja. A fejlesztő csoport jobb eredményt ért el, a különbség a két csoport között 20 %-os.

A fejlesztések során bizonyítást nyert az, hogy a gyermekek a megszerzett élményeiket, tapasztalataikat és ismereteiket a különböző tevékenységek során hatékonyan tudták alkalmazni. A mindennapi élet során szükséges szokások, ismeretek, készségek és képességek szintje a fejlesztő csoportban résztvevő gyermekek esetében magasabb volt, mely a fejlesztő foglalkozások eredményeként valószínűsíthető. A 3.4.2 fejezetben az általunk készített feladatok, játékok segítették a tudástranszferálás hatékonyabb, sikeresebb megvalósulását.

Összegzés

Eredményeink ismeretében leszögezhetjük, hogy bármilyen tudatos fejlesztés pozitív hatással van a gyermeki személyiség fejlődésére. Kiemelkedően fontos, hogy a kognitív képességek mellett, a részképességekre irányuló fejlesztő tevékenység is jelen legyen. Jelen dolgozatunk célja volt egyrészt, hogy rávilágítson arra, hogy a digitális szocializáció óvodai feladatok közé való bevonása elengedhetetlen.

A módszertani kritériumok kapcsán kiemeljük a játékoság és a fokozatosság elvét. Az óvodapedagógusok és tanítók feladata a gyermek életkorához és képességeihez megfelelő feladatok, digitalizált kellékek megválasztása s ennek beépítése a nevelés színterébe.

Bízunk abban, hogy fejlesztési módszerünk pozitív példaként áll a többi pedagógus előtt, s a későbbiekben ezekkel a módszerekkel segíthetünk a gyermekek személyiségfejlődésében.

A gyermekeink számára lehetőséget nyitunk a számítógép hasznos felhasználása terén s későbbiekben képesek lesznek különbséget tenni, hogy mely programok, játékok, oldalak válhatnak hasznára s melyek nem. Így sok problémát előzhetünk meg a tudatos számítógép használat ismeretében. Természetesen kezdetben elengedhetetlen a szülői felügyelet de későbbiekben a gyermek már maga is megtanulja, hogy mit szabad és mit nem.

Kutatások szerint jó néhány szülő nem ismeri a különböző oktatóprogramok létezését, és hasznosságát. Ezért nem látják a gyermekek fejlődési lehetőségeit a digitalizált világban. Fejlesztési foglalkozásainkkal a családok körében is próbáltunk megfelelő információkkal szolgálni a szoftverek előnyeiről.

Ez is bizonyítja, hogy fontosnak véltük a szülők folyamatos tájékoztatását és előzetes beleegyezésüket a jelenleg zajló folyamatokról, hiszen a nevelés egy komplex folyamat, amelyet leghatékonyabban a szülőkkel való közös együttműködéssel valósíthatunk meg.

Fejlesztésünk tudatosságával, valamint gyakorlatban való alkalmazásával a digitális alapú nevelési folyamat megvalósítására törekedtünk. Munkánk eredményét igazolja, a fejlesztett

gyermekek iskolai nyomon követése során kapott visszajelzés a tanítóiktól, valamint az iskolában történt újabb felmérések, amelyek egyöntetűen pozitív visszajelzéseket mutattak.

További terveinkben szerepel a kutatásban részt vett gyermekek fejlődésének nyomon követése és fejlesztése, továbbá a vizsgálati minta növelése az óvodás és iskolás korú gyermek körében.

Szakirodalom

1. 2011. évi CXC Köznevelési Törvény
2. Aszalai Anett, Horváth Judit, Horváthné Csapucha Klára, Dr. Rónáné Falus Júlia (2009): Amit az óvónőnek észre kell venni, Flaccus Kiadó, Budapest
3. Az óvodakezdés gondjairól: http://www.mamanet.hu/gyerekek/bolcsi/323-az_ovodakezdes_gondjairol.html Letöltve: 2012.szeptember 5)
4. Bábosik István (1999): A nevelés elmélete és gyakorlata. Tankönyvkiadó, Budapest
5. Dombi Alice, Oláh János, Varga István (2007): A neveléstudomány alapkérdései I. kötet APC Stúdió Gyula
6. G. Clauss- Dr. H. Hiebsch (1967): Gyermekpszichológia. Akadémiai Kiadó, Budapest
7. Gyenei Melinda (1994): Tanulási nehézségek korai felismerése és a korrekció lehetőségei, In.: Fejlesztő pedagógia, I. évf., 2. szám
8. Hegyiné Ferch Gabriella, Rostás Rita (2001): Lépések a siker felé- tanulási stratégia fejlesztése csoportban, Corvinus Kiadó, Budapest
9. Bill Mullins: How to Protect Your Children on the Internet – 20 Tips <http://billmullins.wordpress.com/2008/01/01/how-to-protect-your-children-on-the-internet-20-tips/> Letöltve: 2012. október 1
10. Kisgyörgy Eszter: Az internet hatása a gyerekekre: Érték és veszély <http://www.talita.hu/> Letöltve: 2012. szeptember 27.
11. Kovács György, Bakosi Éva (2004): Óvodapedagógia, OKKER Kiadó, Debrecen
12. Körmöci Katalin: Az iskolába lépés lélektana a gyermek, az óvodapedagógus, a szülő és a tanító szemszögéből: <http://www.kormocikatalin.hu/?menu=34> Letöltve: 2012. augusztus 28.
13. Körösné Dr. Mikis Márta (2004): Tág a világ- Informatika játékosan- Matematika játékosan, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
14. Körösné Mikis Márta (2006): A digitális írástudás gyermekkorai megalapozása. Országos Köznevelési intézet, Budapest
15. ManóMatek1: <http://www.profi-media.com/id-52-manomatek1.html>, letöltve: 2012. február 3.

16. M. Nádasdi Mária: Tv2 fókuszban látott riport
17. Michael Cole, Sheila R. Cole (2006): Fejlődéslélektan, Osiris Kiadó, Budapest
18. Nagy József: Az Optimális Képességfejlesztés:
http://oktatas.gallup.hu/Conf_prog/Keszthely1/nagyjozsef.htm/ Letöltve: 2012. október 2.
19. Nemzeti Erőforrás Minisztérium Új Tudás Program 2008
20. Nemzeti Erőforrás Minisztérium, NAT 2011
21. Nemzeti Erőforrás Minisztérium, Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja 2009
22. Ovis CD: <http://www.profi-media.com/kateg-12-1-ovis-cd-k.html>, letöltve: 2012. február 3.
23. Papp János szerkesztette (2005): Képességfejlesztés-képességfelmérés az óvodában. Didakt Kiadó, Debrecen
24. Porkolábné Dr. Balogh Katalin, Dr. Balázsné Szűcs Judit, Szaitzné Gregorits Anna (2007): Komplex prevenciós óvodai program. Kudarccal az iskolában. Trefort Kiadó, Budapest
25. Positive Effects of Internet Usage on Child Development
<http://www.verdick.org/child-development-and-the-internet/child-dev-pos>, letöltve 2012. szeptember 2.
26. Pszichikus folyamatok fejlődése óvodás korban <http://www.gyerekabc.hu/Az-ovodaskor-jellemzoi/pszichikus-folyamatok-fejldese-ovodas-korban.html> Letöltve: 2012. szeptember 2.
27. Rita L. Atkinson, Richard C. Atkinson, Edward E. Smith, Daryl J. Bem (1995): Pszichológia, OSIRIS, Budapest
28. Szerkesztette Ildikó Psenaková és Mező Ferenc (2010): Képességfejlesztés digitális tananyaggal, 2010, Kocka Kör, Debrecen
29. Szerkesztette: N.Kollár Katalin, Szabó Éva (2004): Pszichológia Pedagógusoknak, Osiris Kiadó, Budapest
30. Szerkesztette: Dr. Papp János (2008): Képességfejlesztés-képességfelmérés az óvodában, Didakt Kiadó, Debrecen
31. Török Balázs (2003): Számítógép-használat óvodás korban- Az országos szülővizsgálat eredményei alapján. In Iskola-Informatika- Innováció. Országos Közoktatási Intézet, Budapest
32. Vajda Zsuzsanna (1999): A gyermek pszichológiai fejlődése, Helikon Kiadó

33. Veszprémi László (2000): Didaktika, APC Stúdió, Gyula

34. What Effect Does Using the Internet Have on Children and Teenagers?

<http://voices.yahoo.com/what-effect-does-using-internet-children-1385881.html>

Letöltve: 2012. augusztus 26

Mellékletek

A vizsgálóeljárás feladatai

A csoportos vizsgálat feladatai

I. Ábrázoló kifejezőkészség

I/1. EMBERALAK-ÁBRÁZOLÁS

A rajzolás egyszínű ceruzával történjen, mert a színes ceruza elterelheti a gyermek figyelmét a részletek fontosságáról (pl. ki akarja színezni az alak ruháját, de nem ezen van a hangsúly).

Instrukció: Rajzolj egy embert, amilyen szépet csak tudsz!

Értékelés: A Goodenough-féle eljárás alapján figyeljük meg a rajzjegyek számát, de az értékek számításánál – figyelembe véve az óvónői kompetenciát – eltérünk ettől az eljárástól.

A rajzjegyek összeszámolása az alábbi négy szempont alapján történik:

- **Részletezettség**

A megrajzolt testrészek száma, felismerhetősége, a testrészek kapcsolódása.

1. Van feje.
2. Van lába.
3. Van karja.
- 4a. Van törzse.
- 4b. A törzs hosszabb, mint a szélessége.
- 4c. A vállak határozottan felismerhetők.
- 5a. Mind a négy végtag összefügg a törzsszel.
- 5b. A lábak és a karok a megfelelő helyen függenek össze a törzsszel.
- 6a. Van nyaka.
- 6b. A nyak vonala átmegy vagy csak a fej, vagy csak a törzs, vagy mindkettő vonalába.
- 7a. Van szeme.
- 7b. Van orra.
- 7c. Van szája.
- 7d. Az orr és a száj két dimenziós, a két ajak meg van különböztetve.
- 7e. Orrlyukak is vannak.
- 8a. A haj felismerhető.
- 8b. A haj több, mint egy vonal a fej körül. Jobb, mint firkálás, nem átlátszó (azaz a fej körvonalára nem látszik a hajon keresztül).

- **Komplexitás**

A finomabb részletek megjelenése, a testrészek két dimenzióban való ábrázolása.

- 9a. Van ruházata (jelzés, utalás erre, pl. gombos, kalapféleség).
- 9b. Van legalább két ruhadarab, amely nem átlátszó (azaz a testnek azt a részét elrejtő, amelynek befedésére szolgál).
- 9c. Az egész rajz mentes az átlátszóságtól (a két ruhaujj és a nadrágszáraz szerepelnek a rajzon).
- 9d. Négy vagy több felismerhető ruhadarab van a figurán.
- 9e. Komplet, minden ellentmondást kizáró kosztüm (pl. egyenruha).
- 10a. Ujjai vannak a kéznek.
- 10b. Az ujjak száma helyes.
- 10c. Az ujjak kétdimenziósak, hosszúságuk nagyobb, mint szélességük. A szélső ujjak által alkotott szög nem nagyobb 180 fokban.
- 10d. A hüvelykujj a többitől elkülönül.
- 10e. A kézfej az ujjaktól és a kartól megkülönböztethető.
- 11a. A kar tagoltan ábrázolt (kivehető a könyök vagy a váll, vagy mindkettő).
- 11b. A láb tagoltan ábrázolt (felismerhető a térd, a boka, vagy mindkettő).

- **Arányok**

A testméretek, testrészek egymáshoz és az egész testhez viszonyítva.

- 12a. A fej; a fej nem nagyobb, mint a törzs fele, de legalább egytizede.
- 12b. A kar; kb. a törzs hosszának megfelelő, vékonyabb, mint a törzs.
- 12c. A láb; legalább olyan hosszú, mint a törzs, de nem hosszabb, mint a törzs kétszerese.
- 12d. A lábfej; a lábfej hossza nagyobb, mint a szélessége, hossza nem nagyobb, mint az egész láb egyharmada, és nem kisebb, mint az egytizede (a lábfej is kétdimenziójú).
- 12e. Mind a négy végtag kétdimenziójú.
13. Van sarok, ill. cipősarok.

Motoros koordináció

Motoros kivitelezés és a differenciált emberrajz részletei, arányai és ezek összetettsége.

14a. „A” vonalak:

Minden vonal határozottan és világosan találkozik a kapcsolódási helyeken. Számottevő kereszteződés vagy hézag nincs. Vegyük figyelembe a rajz komplexitásának fokát. Ez azt jelenti, hogy az a rajz, amely folyamatos vonalvezetéssel, kevés részletből áll, szigorúbban bírálendő, mint az olyan, amely sok kis részletet tartalmaz; általában a sok kis vonalat tartalmazó rajz is kap pontot (az ilyen vázlatzerű rajzok bizonyos érettségre vallanak). Ennek a pontnak odaítélésénél szigorúnak kell lenni.

14b. „B” vonalak:

Minden vonal határozottan meghúzott, pontosan összekötött. Ez a pont a 14a-ban lefektetett utasítások még szigorúbb alkalmazását követeli. (Természetesen csak akkor adható meg, ha a 14a pontot már megadtuk.)

14c. A fej körvonala formakifejezőbb legyen, mint a kör, vagy ellipszis.

14d. A törzs körvonala formakifejezőbb legyen, mint a kör, vagy ellipszis.

14e. A karok és a lábak körvonala már formakifejező.

14f. Az arc körvonala formakifejező. Az arc-részletek szimmetrikusan vannak elhelyezve, ábrázolásuk kétdimenziós, távolságuk helyes, arányos.

15a. A szembe - rajznál két fül, profilrajznál egy fül föl van tüntetve.

15b. A fülek helyes állásban és arányban vannak.

16a. A szem részletezése: szemöldök, szempilla, vagy mind a kettő.

16b. Szemrészlet: pupilla.

16c. Arány: a szem vízszintes mérete nagyobb, mint a függőlegesé.

16d. Tekintet (csak profilképeknél): a szemek perspektivikusan rajzoltak, körszektorok, de mandulaforma esetében a pupilla legyen közelebb a homlokhoz, mint a szem középhez. (Az értékelés szigorú.)

17a. A homlok és az áll kivehető.

17b. Látható az áll domborulata. Az áll különválik az alsó ajaktól.

18a. Profil „A”: a fej, a törzs és a láb profilja hibátlan. Egyetlen egy hiba engedhető meg a következő három közül:

1. A test átlátszósága (pl. a törzs vonala átlátszik a karon).

2. A lábak nincsenek profilban (a láb felső hátsó részének azonban fedve kell lennie).

3. A kar és a hát vonala ugyan csatlakozik, de a karok mégis előre irányulnak.

18b. Profil „B”: az alak teljes profilban van, hiba nélkül és átlátszóság nélkül (kivétel csak a szemnél lehet, lásd a 16d. pontot).

Szempontonként külön számoljuk meg a rajzjegyeket, majd összesítjük, végül az eredmény rovatan feltüntetjük a minősítést.

- + legalább 10 rajzjegy megfigyelhető az emberrajzon
- +/- 8-9 rajzjegy megléte
- 8-nál kevesebb a rajzjegyek száma

A rajzos feladat lehetőséget nyújt, hogy megfigyeljük a gyermek kezességét, a ceruzafogást, a nyomtétot és a rajzmozgásban megjelenő problémákat. Megfigyeléseinket az úrlapon rögzítjük. Lássunk rá néhány példát:

- rossz kéztartás, helytelen ceruzafogás,
- jó ceruzafogás de görcsös vonalvezetés (a gyermek vési a papírt),
- gyenge tapintás, ujjrenyhesség (halvány, nehezen észrevehető vonalak),
- megtörő lendületű, szálkás rajz (egy vonal többszöri áthúzása),
- elhúzódozó lengőfirkák, a vonalak találkozási esetleges, kusza,
- esetleges együttmozgás (egész karral és testével dolgozik),
- kapkodó vagy túl lassú munkatempó.

A gyermek emberrajzában tükröződnek a saját testéről alkotott ismeretek. Az egyes részletek hiánya iránymutató a testsémafejlődő foglalkozások tervezéséhez.

A feladat bemutatásához felhasznált szakirodalom: Torda, Á., Darvas, Á., (1991): *Példatár az emberalak-ábrázolás és a vizuomotoros koordináció diagnosztikus értékeléséhez*, Bárczi G. Gyógyped. Tanárk. Főisk., Budapest.

I/2. FORMAMÁSOLÁS

Instrukció: Ez itt egy nap, ez ház, ez fagyalt. Rajzold le te is ezeket a formákat, ugyanígy!

Értékelés: Három szempont alapján történik.

- **Szerialitás**
A formák a megadott sorrendben követik-e egymást, vagy felcserélődik a sorrendjük.
 - + az adott sorrendnek megfelelő ábramásolás
 - minden más esetben
- **Reprodukálás**
A megadott formák pontos lemásolása.
 - + a kör zártága, a négyzetben legalább kettő derékszög megléte, a talpán- és a csúcán álló háromszög pontos reprodukálása, a fagyalt ábránál az eredeti képnek megfelelően három „gombóc” szerepeljen, valamint felismerje a gyermek a napsugarak hosszúságának változását
 - + a napsugarak hosszúságának ritmusát nem ismeri fel, de a többi előbb felsorolt kritérium teljesül
 - minden más esetben
- **Iránytartás**
A lapon való tájékozódás, balról-jobbra történő haladás.
 - + a lapon balról-jobbra halad
 - minden más esetben

Miután külön-külön értékeltük a szempontokat, összesítjük az eredményeket:

- + a három értékelési szempont valamennyi elvárása teljesül
- + a szerialitás vagy az iránytartás kritériuma nem teljesül, de a reprodukálás az elvárt szinten van
- a reprodukálás hibája esetén minden esetben, valamint ha a szerialitás és az iránytartás szempontjai sem teljesülnek

Megfigyeljük, hogy képes-e a gyermek elemi geometriai formákból álló alakzatok pontos reprodukálására a sorrendiség megtartása mellett, képes-e a balról jobbra haladás irányának betartására.

Képet kapunk a gyermek vizuális figyelem-koncentrációjáról és formamásolási képességéről.

II. Vizuális észlelés

II/1. VIZUÁLIS DISZKRIMINÁCIÓ

Instrukció: Ezen a képen eldugtunk egy tárgyat. Ne mondd meg a nevét, csak keresd meg és színezd ki!

Értékelés:

- + a forma felismerése és helyes kiszínezése
- minden más esetben

Ennél a feladatnál nincsenek részeredmények, ezért nincs külön eredmény rovat feltüntetve az úrlapon.

A rajzból megtudjuk, hogy képes-e a gyermek a figura-háttér megkülönböztetésére, a zavaró háttérből egy adott formát felismerni, kiemelni.

III. Téri tájékozódás, vizuo-motoros koordináció

III/1. TÁJÉKOZÓDÁS NÉGYZETHÁLÓBAN

Instrukció: Ebbe a négyzethálóba rajzoltam egy formát (mutatjuk). A mellette lévő üres négyzethálóba (mutatjuk) rajzold le ezt (mutatjuk) a formát pontosan ugyanígy! A két forma egyforma legyen!

Értékelés: Külön értékeljük a rajzokat. Csak a pontosan megrajzolt formára adhatunk (+)-t. Minden más esetben (-). Az eredmény rovatba a két rajz együttes minősítése kerül, az alábbiak szerint:

- + mindkét forma pontos átmásolása
- minden más esetben

Figyeljünk arra, hogy a gyermek mindig csak azt az egy sort lássa, amelyiket rajzolja. A másikat egy üres papírlappal takarjuk le!

A feladat segítségével megfigyelhetjük, hogy képes-e a gyermek adott téri irányokat felismerni és reprodukálni rajzos feladatban.

Az egyéni vizsgálat feladatai

I. Vizuális észlelés

I/1. VIZUÁLIS DIFFERENCIÁLÁS

I/1/A. Különbség felismerése konkrét forma esetén

Instrukció: Jól nézd meg ezt (mutatjuk) a bög-rét! Keresd meg a többi közül, amelyik nem ugyanolyan, mint ez az első, és takard le egy koronggal!

Értékelés:

- + helyesen felismert alak
- helytelen alak megjelölése

I/1/B. Különbség felismerése absztrakt forma esetén

Instrukció: Jól nézd meg ezt (mutatjuk) a formát! Keresd meg a többi közül, amelyik nem ugyanolyan, mint ez, és takard le egy koronggal!

Értékelés:

- + helyesen felismert alak
- helytelen alak megjelölése

I/1/C. Azonosság felismerése konkrét forma esetén

Instrukció: Keresd meg azt a katicát, amelyik pontosan olyan, mint ez az első (mutatjuk), és takard le egy koronggal!

Értékelés:

- + ha megtalálja ugyanazt a formát
- ha hibásan azonosít

I/1/D. Azonosság felismerése absztrakt forma esetén

Instrukció: Keresd meg amelyik pontosan olyan, mint ez az első kép (mutatjuk), és takard le egy koronggal!

Értékelés:

- + ha megtalálja ugyanazt a formát
- ha hibásan azonosít

A részeredményeket összesítjük és az eredmény rovatba rögzítjük:

- + 4 részfeladat jó megoldása
- +/- 3 részfeladat helyes megoldása
- 2 vagy kevesebb részfeladat jó

Mindig csak azt a sort lássa a gyermek, amivel dolgozunk. A többi takarjuk le egy üres papírlappal!

Figyeljük meg, hogy képes-e a gyermek egy adott formát alaposan, részletekre kiterjedően meg-

figyelni, és különbözőségét, azonosságát észlelni. Tud-e a gyermek vizuális percepción alapuló analízis-szintézis műveletet elvégezni, tárgyképekre és absztrakt formákra vonatkozóan.

I/2. RÉSZEKBŐL AZ EGÉSZ ÖSSZEILLESZTÉSE, TÁRGYKÉP FELISMERÉSE ÉS MEGNEVEZÉSE, FŐFOGALOM ALÁ RENDEZÉS, ÁLTALÁNOSÍTÁS

I/2/A. Részekből az egész összeillesztése

Instrukció: Illeszd össze ezeket a szétvágott képeket!

Értékelés:

- + 4 kép helyes összeillesztése
- + -3 kép helyes összeillesztése
- 3-nál kevesebb tárgykép összeillesztése

A szétvágott tárgyképeket külön-külön, egységet alkotva helyezzük a gyermek elé, hogy egyértelmű legyen számára, hogy négy különböző kép összeillesztését várjuk tőle. Figyeljünk az elhelyezésnél arra is, hogy az egy főfogalom csoportba tartozó két-két kép egymás mellé kerüljön, ezzel megkönnyítve későbbi munkánkat. Sikertelen megoldás esetén az óvónő által összeállított képekkel dolgozunk tovább.

Képes-e a gyermek a rész-egész viszony felismerésére, összetartozó részek egészként értelmezésére.

I/2/B. Tárgyképek megnevezése

Instrukció: Mit látsz a képeken?

Értékelés:

- + 4 kép tartalmilag helyes megnevezése
- minden más esetben

Sikertelen megoldás esetén az óvónő megmondja a tárgyképen látott formák nevét.

Jegyezzük fel, melyik tárgykép(ek)et nem tudta megnevezni a gyermek! Beszédhibás gyermeknél az űrlap megfelelő helyén jelöljük a pöszeség, dadogás stb. meglétét, de a beszédhiba ténye nem befolyásolja ennek a feladatnak az értékelését, mert itt a tartalmi és nem az alaki tényezőket értékeljük.

A feladat során tárgyképek pontos megnevezését, alapvető, konkrét főnevek ismeretét várjuk el.

I/2/C. Főfogalom alá rendezés

Instrukció: Hogy hívjuk őket egy szóval, mi a közös nevük? (Mutatjuk az összetartozó két-két képet).

Értékelés:

- + mindkét főfogalom helyes megnevezése
- minden más esetben

Sikertelen megoldás esetén az óvónő megmondja a főfogalmakat, miközben rámutat az adott főfogalomhoz tartozó tárgyképekre. Jelöljük az űrlapon azt is, ha a gyermek csak az egyik főfogalmat tudja megnevezni!

A részfeladatból megtudhatjuk, hogy ismeri-e a gyermek az adott tárgyképekhez tartozó főfogalmakat.

I/2/D. Általánosítás (gyümölcs)

Instrukció: Még milyen gyümölcsöket ismeresz? Sorolj fel néhányat!

Értékelés:

- + legalább 4 gyümölcs felsorolása
- + 3 gyümölcs megnevezése
- 3-nál kevesebb gyümölcs felsorolása

I/2/D. Általánosítás (állat)

Instrukció: Sorold fel, hogy még milyen állatokat ismeresz!

Értékelés:

- + 4 állat felsorolása
- + 3 állat megnevezése
- 3-nál kevesebb állat felsorolása

Nem tekintjük helyes megoldásnak, ha a feladat képanyagán lévő állatot vagy gyümölcsöt nevezi meg. Felhívjuk a gyerek figyelmét, hogy ezen kívül várunk tőle felsorolást. Ennél a feladatnál nem összesítjük a részeredményeket, ezért nincs külön eredmény rovat feltüntetve. A részeredmények elemzése több információt nyújt a gyermek aktuális szintjéről, a fejlesztendő területről.

A részfeladatból megtudhatjuk, hogy képes-e a gyermek az általánosításra, szógyűjtésre egy adott főfogalmon belül. Tájékozódhatunk a szókincséről.

II. Vizuális emlékezet**II/1. VIZUÁLIS SZERIÁLIS EMLÉKEZET**

Instrukció: Nézd meg a képeket, és jegyezd meg, hogy mit látsz rajtuk. Nem kell elmondanod! Rakd a lefordított képek alá a párjukat!

Értékelés:

- + 7 helyes megoldás
- + 5 helyes megoldás
- 3 vagy kevesebb jó párosítás

A képeket sorban tesszük le a gyermek elé balról (a gyermekhez képest) kezdve az alábbi sorrendben: ház, alma, autó, gomba, fenyőfa, nap, kutya. A tárgyképeket egyenletes ritmusban tesszük le az asztalra. Közben a gyermek figyeli a képeket, de nem kell megneveznie. Ha mégis ezt teszi, felhívjuk a figyelmét, hogy csak figyeljen, ne mondja el, mit lát a képeken. Ha valamennyi képet elhelyeztük, akkor mondjuk el az instrukció első felét. A kihelyezett képek áttekintésére még 10 másodperc exponálási időt adunk, majd a képeket ismét balról kezdve egyenletes ritmusban egyesével lefordítjuk. A gyermek kezébe adjuk a képek párját és elmondjuk az instrukció másik részét. Megvárjuk, amíg a gyermek elkészül a feladattal (nincs időhatár).

Az űrlap értékelés rovatába előre beírtuk a képek helyes sorrendjét, amin érdemes bejelölni a hibás válaszokat (pl. az adott szót aláhúzva, vagy a hibás sorrend szerint sorszámozni a szavakat).

A feladat megmutatja, hogy képes-e a gyermek a látott tárgyképek adott sorrendjének pontos bevézésére, megtartására majd felidézésére.

III. Auditív észlelés**III/1. AKUSZTIKUS DIFFERENCIÁLÁS**

Instrukció: Vannak olyan szavak, melyek ugyanúgy hangoznak és mégsem ugyanazt jelentik, pl. szita-Zita; tél-dél. Szópárokat mondok neked. Mondd meg, hogy a két szót egyformának hallod, vagy nem! (Ha a gyerek nem válaszol, rákérdezzünk: egyforma?)

doboz-toboz
kéz-kéz
őz-ősz
zseb-seb
baba-baba
agár-akár
fok-fok
vonal-fonal
tálca-tárca
pata-paca
gyúl-gyúl
fék-szék

Értékelés: A válaszokat az űrlapon szópáronként minősítjük + vagy - jellel aszerint, hogy a válasz helyes vagy sem, majd összesítjük az eredményeket.

- + 12-11 helyes megoldás
- + -10-9 helyes megoldás
- 8 vagy kevesebb jó megoldás

Egyenletes ritmusban, egymás után mondjuk a szópárokat. A gyermek mindegyik után megmondja, hogy a szópár két tagja egyforma vagy sem.

Megfigyeljük, hogy képes-e a gyermek hallás utáni hasonlóságot, különbözőséget észrevenni. Hallás után a zöngés-zöngétlen hangokat megkülönböztetni, a hangok közötti fonetikai hasonlóságot differenciálni.

A szóanyag összeállításához felhasznált irodalom: Feketéné Gacsó Mária (1992): *Szemléltető segédanyag a pöszesség javításához*, Tankönyvkiadó, Budapest.

IV. Auditív emlékezet

IV/1. AKUSZTIKUS SZERIÁLIS EMLÉKEZET

Instrukció: Visszhangjátékot játszunk. Jól figyelj! Szavakat mondom, ha befejeztem, ismételd el te is! Csináljunk próbát! Én azt mondom: sajt, kakas, papír. Most te jössz!

Szósor:

ház-kutya-virág
asztal-felhő-olló-ceruza
fa-cica-ajtó-bácsi-szekrény
nap-lámpa-könyv-játék-telefon-hóember

Instrukció: Most ugyanazt játsszuk mint az előbb, csak számokkal! Én azt mondom: 2-5-7. Most te jössz!

Számsor:

3-4-9
1-4-3-8
2-9-6-7-1
3-5-9-4-2-8

Értékelés: Az úrlapon külön minősítünk minden egyes szósort és számsort + vagy - jellel aszerint, hogy a válasz helyes vagy sem, majd összesítjük az eredményeket.

- + tökéletes megoldás, vagyis ugyanazokat a szavakat/számokat mondja el a gyermek ugyanabban a sorrendben
- minden más esetben, pl. egy adott szót/számot más szóval/számmal helyettesít, vagy hibás a szavak/számok sorrendje, esetleg kevesebb elemszámú sort mond vissza. Na-

gyon fontos, hogy az úrlapra leírjunk minden hibás választ.

A válaszokra adott értékeléseket összesítjük és az eredmény rovatban jelöljük:

- + 8-6 jó válasz esetén
- + - 5 jó válasz esetén
- 4 vagy kevesebb helyes válasz

Fontos, hogy ennél a feladatnál az összesítést követően értelmezzük a hibás válaszokat. Nézzük meg, hogy a szavak adott sorrendben történő visszaadása okozott nehézséget (szerialitás), vagy már a szavak megjegyzése is problémát jelentett (akusztikus emlékezet).

V. Téri tájékozódás, téri orientáció

V/1/A. Téri relációkat jelölő névutók alkalmazása / passzív

Instrukció: Fogd meg a ceruzát és csináld azt, amire kérlek!

Legyen a ceruza a fejed fölött,
a fejed mögött,
az orrod előtt,
a fejed mellett,
az asztal alatt,
a két lábad között!

Értékelés: A többi feladathoz hasonlóan az utasításokat először külön-külön értékeljük:

- + az utasítás pontos végrehajtása, akkor is, ha a mozgás során bizonytalanságot észleltünk, de ezt feltétlenül jelöljük az adott névutó mellett az úrlapon (pl. B betűvel)
- hibás válasz

A részeredmények minősítése után összesítjük a megoldásokat.

- + 6 jó és határozott válasz
- + - 5 jó válasz vagy bizonytalan feladatmegoldás
- 4 vagy kevesebb helyes válasz

Az instrukciókat egymás után mondjuk, kellő időt hagyva a mozgás végrehajtására. Jelöljük az úrlapon, hogy melyik névutót nem ismeri a gyermek.

A gyermek akkor tudja helyesen alkalmazni a téri relációkat kifejező névutókat, ha passzív szókincsében megtalálhatók ezek a szavak, megérti őket, és annak megfelelően tud cselekedni. A feladatból kiderül az is, hogy a gyermek mennyire képes a térben a saját testéhez viszonyítva tájékozódni.

V/1/B. Téri relációkat jelölő névutók alkalmazása / aktív

Szerepcsere! Az óvónő végzi a cselekvést és a gyermek nevezi meg a névutót.

Instrukció: Most nálam lesz a ceruza. Nézd meg, hol van most és mondd meg!

- A fejem ...? (fölött)
- A fejem ...? (mögött)
- Az orrom ...? (előtt)
- A fejem ...? (mellett)
- Az asztal ...? (alatt)
- A lábaim ...? (között)

Értékelés: Az utasításokat ennél a feladatnál is először külön-külön értékeljük:

- + pontos válaszadás, akkor is, ha a válasz során bizonytalanságot észleltünk, de ezt feltétlenül jelöljük az adott névutó mellett az űrlapon (pl. B betűvel)
- hibás válasz

A részeredmények minősítése után összesítjük a megoldásokat:

- + 6 helyes és határozott válasz
- + 5 jó válasz vagy bizonytalan feladatmegoldás
- 4 vagy kevesebb jó válasz

A mozdulatokat egymás után mutatjuk, kellő időt hagyva a válaszadásra. A mondat első tagját mondjuk hangosan, a gyermektől a névutó megnevezését várjuk. Mindig jelöljük az űrlapon, hogy melyik névutót nem használja a gyermek. A gyermek aktív szókincsében vannak a téri relációkat jelölő névutók, ha meg tudja nevezni őket.

Megfigyeljük, hogy a gyermek felismeri-e a bemutatott téri viszonyokat és képes-e megnevezni a hozzájuk kapcsolódó névutókat.

V/1/C. Téri viszonyok jelölése rajzos feladatban

Instrukció: Ez itt egy játékpólc. Ez itt a felső sor. Ez a középső sor. Ez pedig az alsó sor. Mondjuk el együtt! Ez itt fölről lefelé az első oszlop. Ez a középső oszlop. Ez pedig az utolsó oszlop. Mondjuk el együtt! Nézd csak, a középső sorba középre rajzoltam egy házikót. Miközben mondjuk az instrukciót, mutatjuk az ábrán az adott sort és oszlopot. Az instrukció további részénél önálló munkát várunk el. Szükség esetén segíthetünk.

Az alábbi utasításokat mondjuk:

- Szeretném, ha rajzolnál egy labdát az alsó sorba középre!

- Most rajzolj egy napot a felső sorba balra!
- Rajzolj egy autót az első oszlopba alulra!
- Rajzolj egy fát az alsó sorba jobbra!

Értékelés: Az utasításokra adott válaszokat külön-külön minősítjük:

- + önállóan a megfelelő helyre rajzolja a kívánt formát
- +/- segítséget igényel a feladatmegoldáshoz
- nem tudja végrehajtani a feladatot segítség-gel sem

A részeredményeket összesítjük és az eredmény rovatba beírjuk:

- + 4-3 helyes megoldás önálló munkával
- +/- 2 helyes válasz, vagy segítséget igényelt a megoldásokhoz
- nincs helyes válasz még segítséggel sem

Az instrukciókat egymás után adjuk, elegendő időt hagyva a rajz elkészítéséhez. Ne engedjük, hogy a gyermek beleveessen a rajzolás részleteibe. Ne színezz ki a munkáját, csak egyszínű ceruzával rajzoljon. Természetesen, ha jelzi, hogy valamilyen általunk kért formát nem tudja lerajzolni, választhat mást helyette.

A feladattal azt vizsgáljuk, hogy képes-e a gyermek különböző ábrák egymáshoz való viszonyát felismerni. Megtudhatjuk, hogy ismeri-e az oszlop, a sor és egyéb téri relációkat kifejező fogalmakat. Képes-e ezeknek a fogalmaknak a differenciálására és térbeli viszonyok reprodukálására.

VI. Idői összefüggések felismerése

VI/1. ESEMÉNYKÉPSOR

Instrukció: Nézd meg jól ezeket a képeket! Összekevertem őket. Ha jól rakod sorba, egy történetet tudsz róla elmesélni. Mondd el, hogy mitől szól ez a történet!

Értékelés: Érdemes külön értékelni az űrlapon a sorrendet és a történetet, de az eredmény rovatba kerülő (+) minősítéshez a két szempontnak együtt kell megfelelnie.

- + jó a sorrend, és az eseményképsor tartalmának megfelel az elmondott történet
- minden más megoldás

Az óvónő a gyermek elé helyezi a képeket, az alábbi sorrendben: 4; 2; 1; 3. A képek kihelyezése után mondja az instrukció első részét, majd megvárja,

amíg a gyermek elkészül a feladattal. Helyes sorrendnek tekintjük azt a megoldást is, mely nem a reggel napszakával indít, de egy nap idői ciklusának sorrendjét helyesen ragadja meg. (Maci játszik, lefekszik, felkel és reggelizik). Sikertelen megoldás esetén az óvónő által helyesen sorba rakott képekkel dolgozunk tovább (az értékelés már csak (-) lehet). A megoldást követi az instrukció második része, abban az esetben is, ha korábban az óvónő adta meg a képek helyes sorrendjét.

A gyermek teljesítményét (-) szal értékeljük, ha önállóan nem ismerte fel a helyes sorrendet, mégis tovább dolgozunk a képanyaggal, hogy meg tudjuk figyelni a gyermek nyelvi kifejező képességét. Az űrlapon rögzítjük, hogy a sorrend megtalálása és/vagy a történet elmesélése okozott-e nehézséget, ha a gyermek más idői sorrendben helyezi el a képeket.

A feladat alapján láthatjuk, hogy képes-e a gyermek az események egymásutánját, a történet időbeli sorrendjét, az ok-okozati összefüggéseket felismerni és azt megfogalmazni, megfelelő nyelvi formába önteni.

VII. Számfogalom

VII/1. SZÁMFOGALOM

VII/1/A. Keletkeztetés

Instrukció: Rajzolj erre a katicabogárra hat pöttyöt! (mutatjuk) Számlálj hangosan!

Értékelés:

- + 6-ot keletkeztet jó hozzárendeléssel
- +/- bizonytalan, a hozzárendelés nincs szinkronban
- 6 keletkeztetése sikertelen

Bizonytalan feladatmegoldásnál a további részfeladatokat (B-vel és C-vel jelölve) ötös számkörben végezzük. Sikertelen megoldásnál célszerű már ennél a feladatnál áttérni az ötös számkörre. A következő instrukciót adjuk: Számold meg, összesen hány katica van a lapon! Akkor dolgozunk tovább, ha a katicák összeszámolása pontos, a számnév megnevezése helyes. Ellenkező esetben a további részfeladatok is (-) értékelést kapnak. A bizonytalan vagy sikertelen feladatmegoldást minden esetben jelöljük az űrlap megjegyzés rovatában, és azt is, ha áttérünk az ötös számkörre.

A feladat megoldása során látható, hogy tud-e a gyermek egyesével hatig számlálni, számok nevét a halmaz elemeihez hozzárendelni. Kihagy,

felcserél számokat, vagy biztosan nevezi meg és használja a tőszámneveket.

A feladatvégzésben tapasztalt magabiztosság, illetve sikeresség alapján döntjük el, hogy a továbbiakban a hatos vagy az ötös számkörben folytatjuk a munkát.

VII/1/B. Kiegészítés

Instrukció: Négy katicabogarat rajzoltam ide, akik elvesztették a pöttyeiket. Rajzolj rájuk annyi pöttyöt, hogy mindegyiken hat-hat legyen. Jól figyelj, én már rajzoltam rájuk valamennyit!

Értékelés:

- + ha valamennyi kiegészítés helyes, vagy hibázás esetén önállóan észreveszi a hibát és javítja
- minden más esetben

Az értékelést nem befolyásolja, hogy a gyermek számkép vagy számlálás alapján ismeri fel a mennyiségeket, de ezt az információt célszerű jelölni az űrlap megjegyzés rovatában.

A részfeladat segítségével megfigyelhető, hogy tud-e a gyermek számkép alapján mennyiségeket felismerni vagy számlálással teszi azt. Képes-e az adott számkörön belül mennyiséget bontani, kiegészíteni.

Ha ezt a részfeladatot sikertelennek minősítettük, már nem térünk rá a következő, C-vel jelölt részfeladatra, hanem azt is hibás megoldásként értékeljük (-).

VII/1/C. Fogalmi szint

Instrukció: Mondd el, hogy melyik katicára mennyi pöttyöt rajzoltál!

Értékelés:

- + ha az összes mennyiség megnevezése pontos, függetlenül attól, hogy számkép alapján nevezi meg vagy újra megszámlálja a kiegészített mennyiséget. Megjegyzésként ezt az információt érdemes jelölni az űrlapon.
- minden más esetben

Ennél a feladatnál nem összesítjük a részeredményeket, ezért nincs eredmény rovat az űrlapon feltüntetve. A részeredményekből látszik, hogy milyen szinten van a vizsgált gyermek.

Látható, hogy képes-e a gyermek az adott számkörben a számkép alapján mennyiségek felismerésére, vagy számlálással teszi azt. Ismeri és meg tudja-e nevezni számképük alapján vagy számlálás segítségével a különböző mennyiségeket.

Név:	Életkor:
Születési idő:	Vizsgálat időtartama:
Vizsgálat Ideje:	Vizsgálatvezető neve:

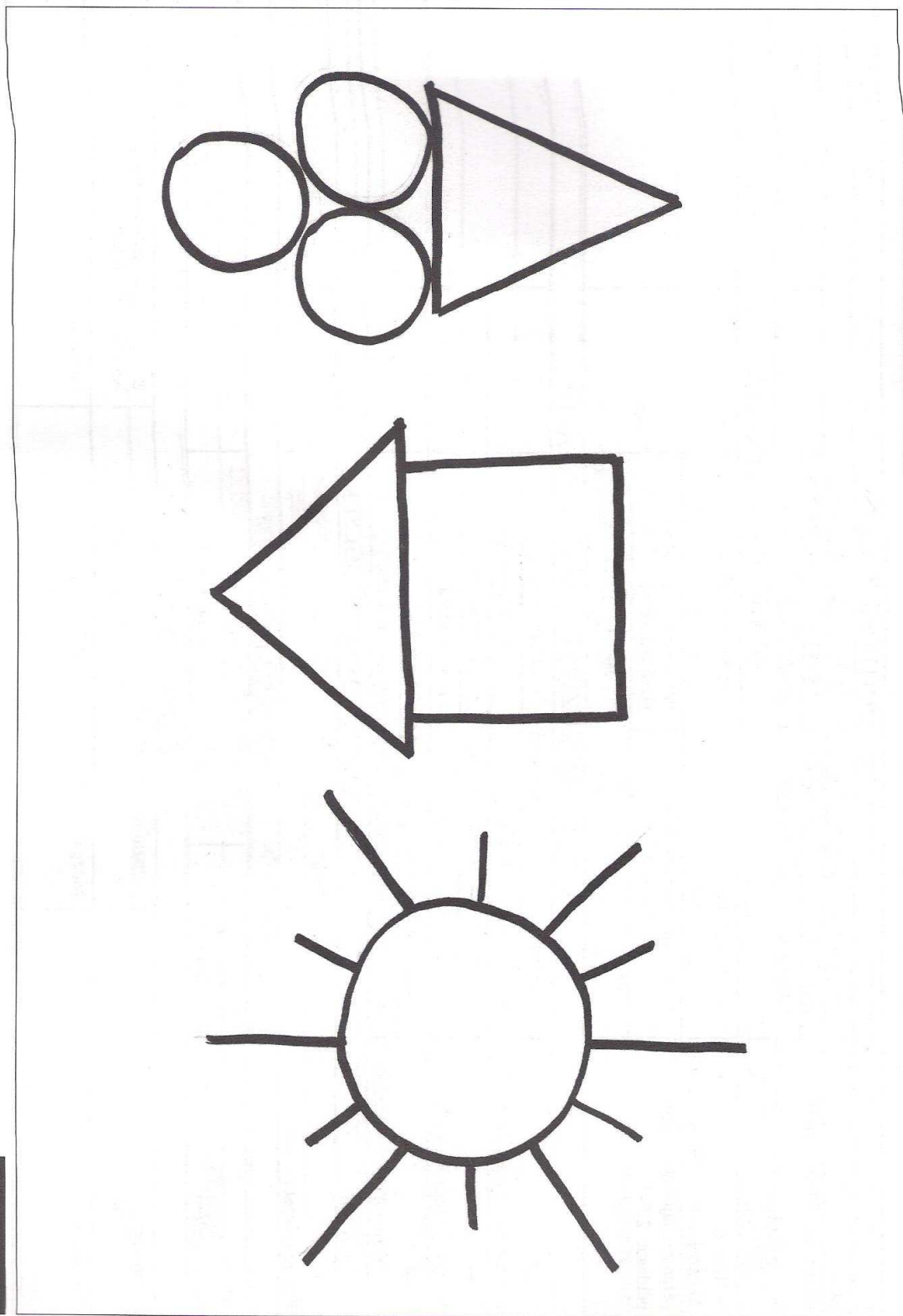
CSOPORTOS VIZSGÁLAT

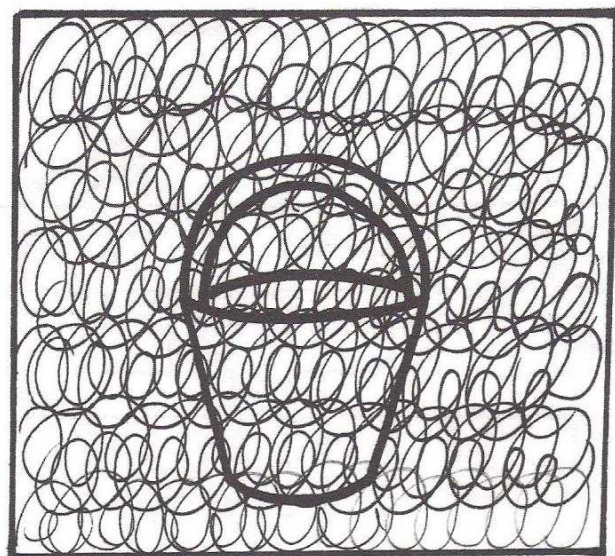
Megfigyelt terület	Értékelés	Eredmény	Megjegyzés
I. ÁBRÁZOLÓ – KIFEJEZŐ KÉSZSÉG			
I/1. Emberalak ábrázolás	Részletezettség: Motoros koord.:	Komplexitás: Összesen:	Arány: rajzjegy
I/2. Formamásolás:	Szerialitás	Reprodukálás	Iránytartás
II. VIZUÁLIS ÉSZLELÉS			
II/1. Vizuális diszkrimináció			
III. TÉRI TÁJÉKOZÓDÁS, VIZUO – MOTOROS KOORDINÁCIÓ			
III/1. Tájékozódás négyzethálóban	1. forma	2. forma	

EGYÉNI VIZSGÁLAT

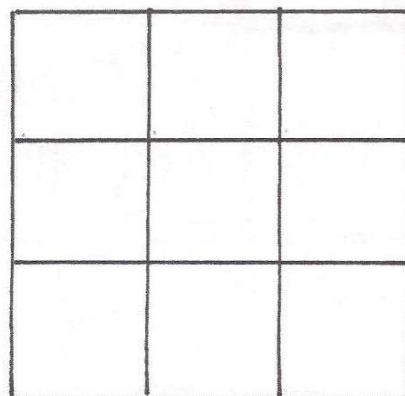
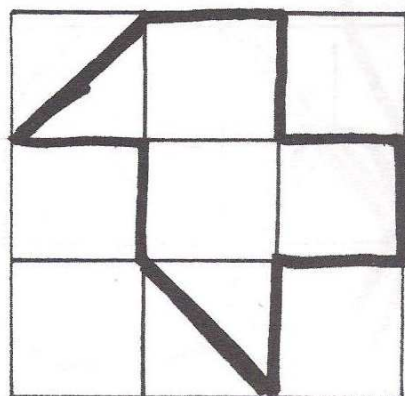
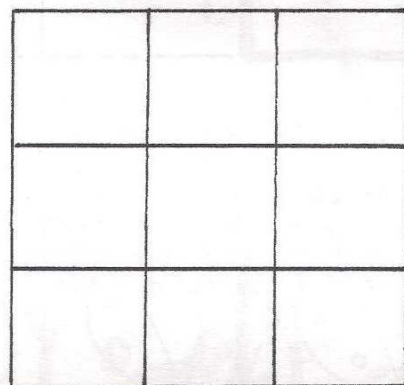
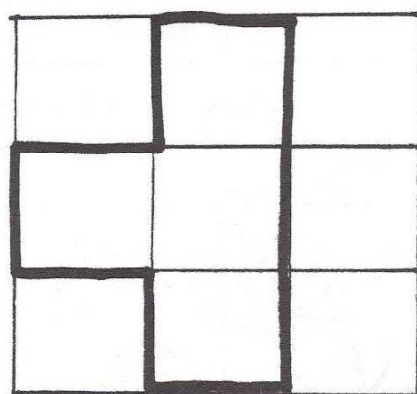
I. VIZUÁLIS ÉSZLELÉS			
I/1. Vizuális differenciálás	I/1./A különbség – bögre	I/1./B különbség – geom. alak	
	I/1./C azonosság – kutya	I/1./D azonosság – geom. alak	
I/2. Részekből az egész összeillesztése, tárgykép felismerése és megnevezése, főfogalom rend., általánosítás	I/2./A összeillesztés	I/2./b megnevezés	
	I/2./C főfogalom	I/2./D általánosítás gyümölcs állat	
II. VIZUÁLIS EMLÉKEZET			
II/1. Vizuális szeriális emlékezet	Ház, alma, autó, fenyőfa, gomba, nap, kutya		

III. AUDITÍV ÉSZLELÉS									
III/1.									
Akusztikus differenciálás	doboz-dobol	kéz-kéz	öz-ös	zseb-seb.					
	baba-baba	agár-agár	fok-fok	vonal-fonal					
	tálca-pálca	pata-paca	gyül-gyül	fék-szék					
IV. AUDITÍV EMLÉKEZET									
IV/1.									
Akusztikus szeriális emlékezet példasor: sajt-kakas-papír példasor: 2-5-7	ház-kutya-virág	asztal-felhő-olló-ceruza							
	fa-cica-ajtó-bácsi-szekrény	nap-lámpa-könyv-játék- telefon-hóember							
	3-4-9	1-4-3-8	2-9-6-7-1	3-5-9-4-2-8					
V. TÉRI TÁJÉKOZÓDÁS, TÉRI ORIENTÁCIÓ									
V/1./A									
Névutók alkalmazása/passzív	fej fed fölött	fej mögött	orrod előtt						
	fej fed mellett	asztal alatt	két láb között						
	fej fed fölött	fej mögött	orrom előtt						
V/1./B									
Névutók alkalmazása/aktív	fej fed mellett	asztal alatt	két láb között						
	labda az alsó sorba középre	nap a felső sor elejére							
	autó az első oszlopba alulra	fa az utolsó oszlopba felülre							
V/1./C									
Téri viszonyok rajzos feladatban									
VI. IDŐI ÖSSZEFÜGGÉSEK									
VI/1.									
Eseményképsor	sortrend	történet							
VII. SZÁMFOGALOM									
VII/1./A									
Számfogalom	VII/1./A keletkezés	VII/1./B kiegészítés	VII/1./C fogalmi szint						
VIII. MEGFIGYELÉSEK									
Kezesség:									
Magatartás:	Ceruza fogás, nyomaték:	Beszédhiba, beszédmotorika, beszédgrammatika:							
	Mozgás:	Figyelem:							

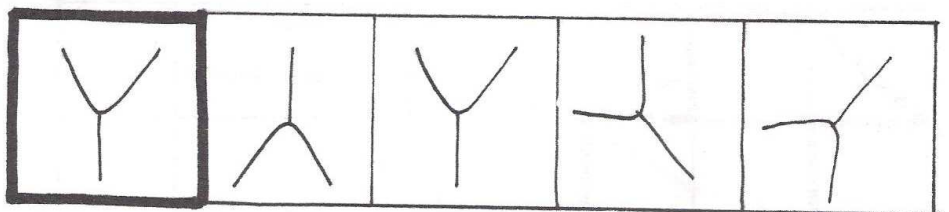
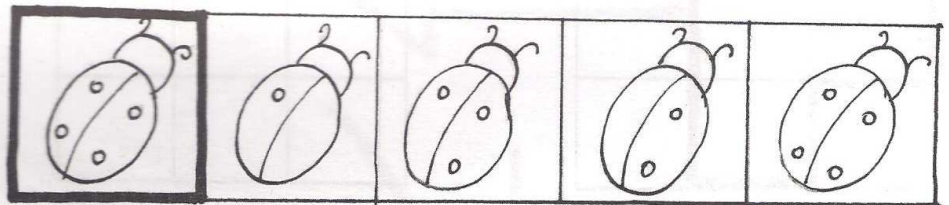
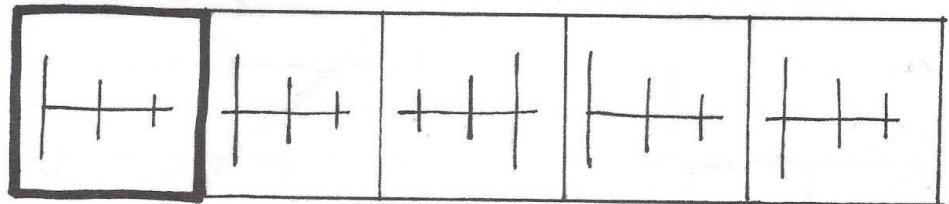
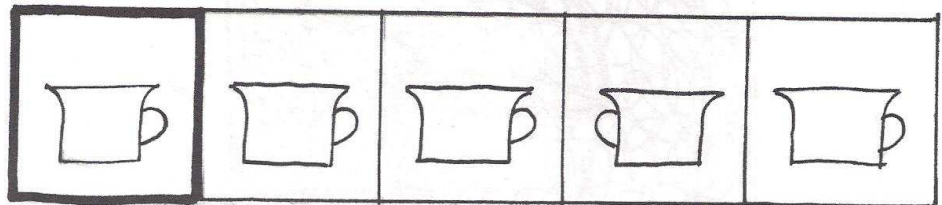

3. sz. melléklet

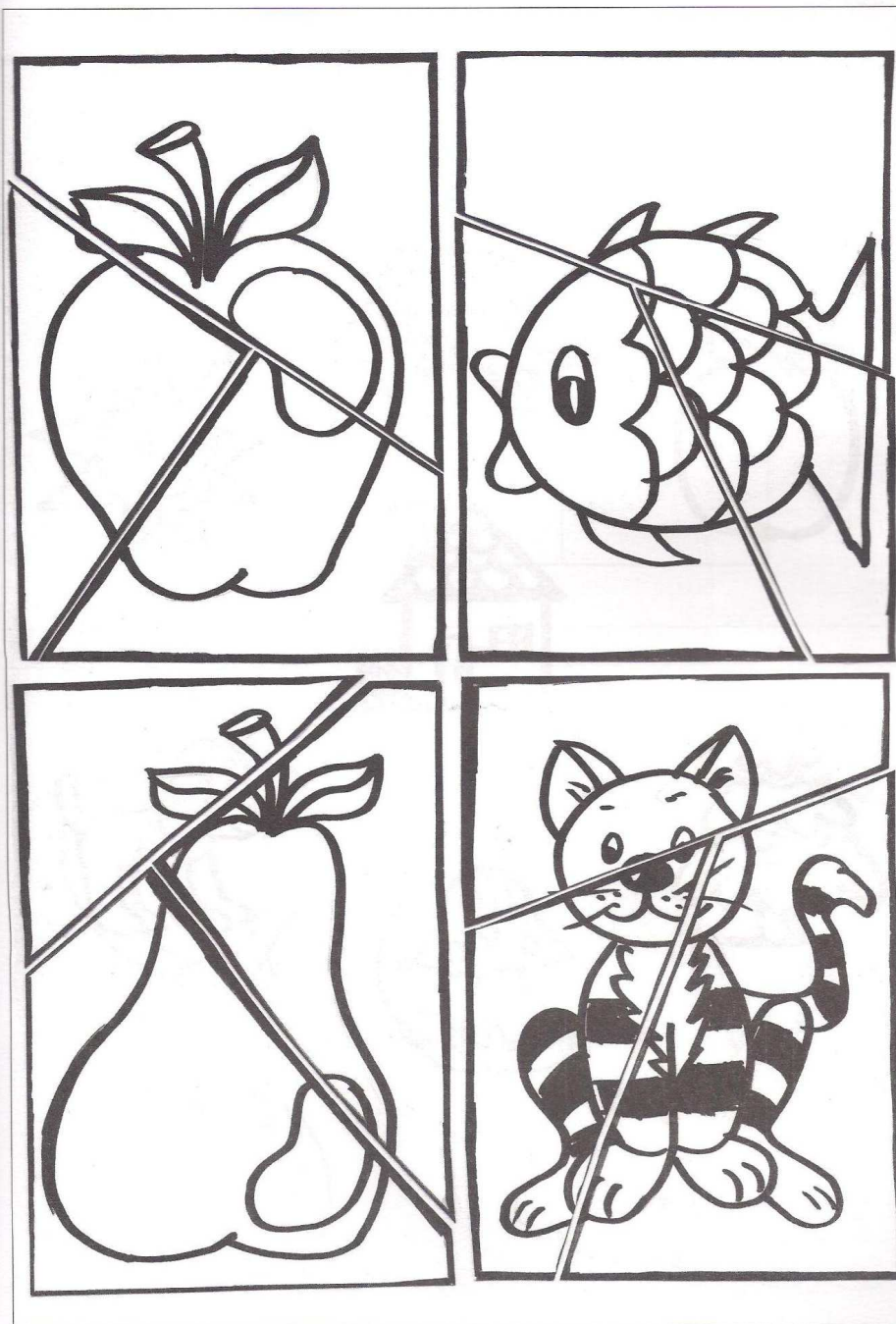

4. sz. melléklet

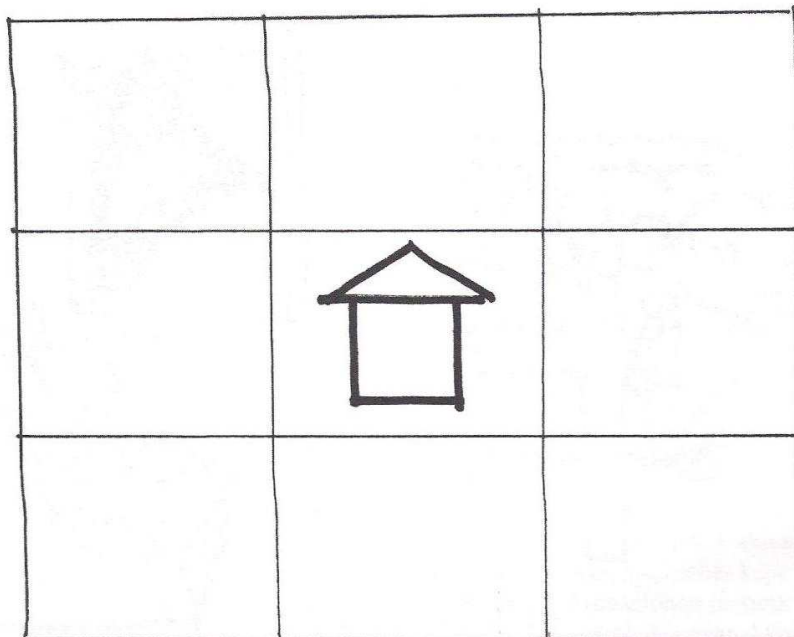
17

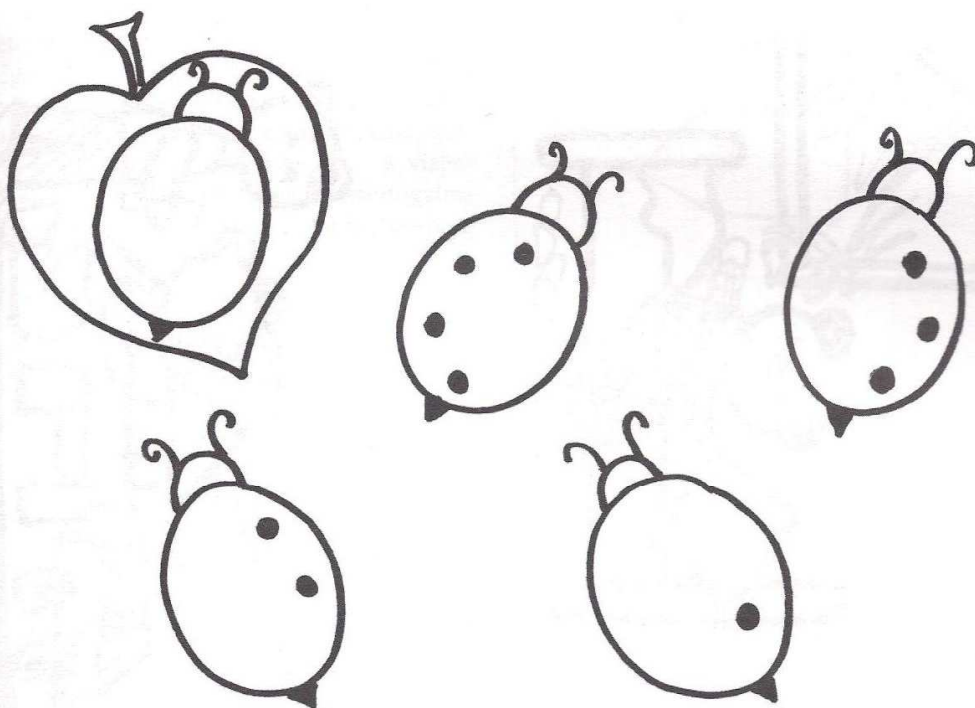
5. sz. melléklet

6. sz. melléklet

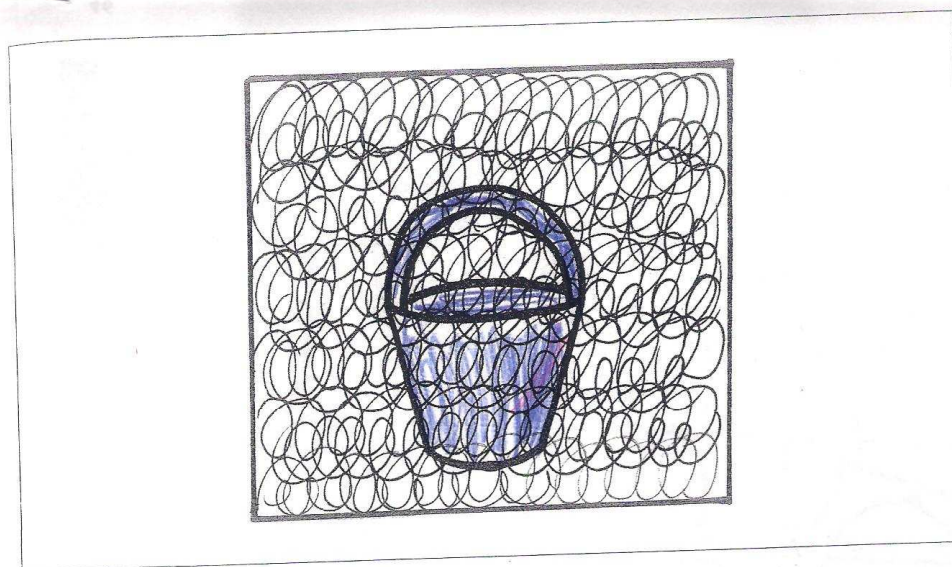

8. sz. melléklet

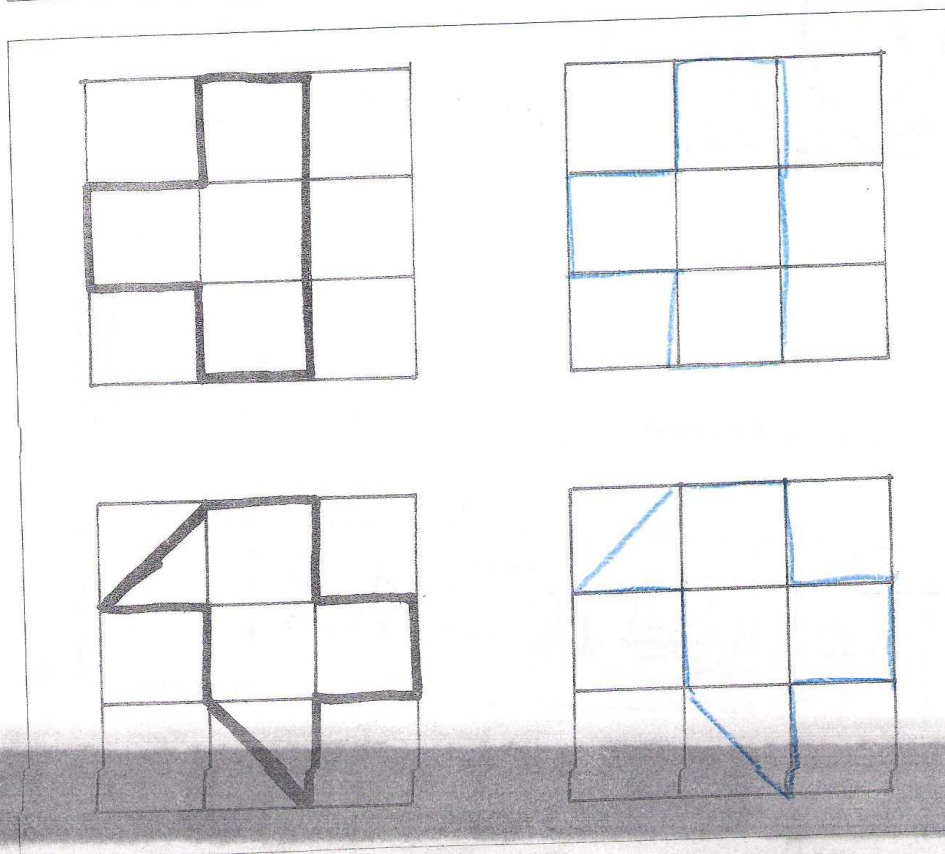

10. sz. melléklet

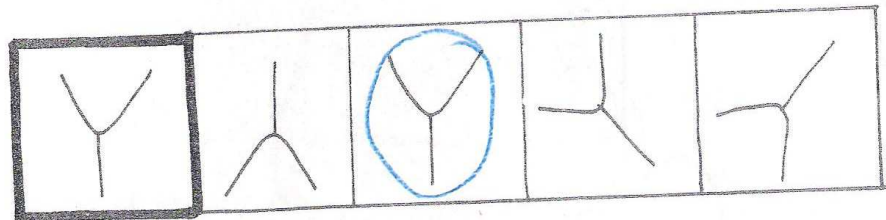
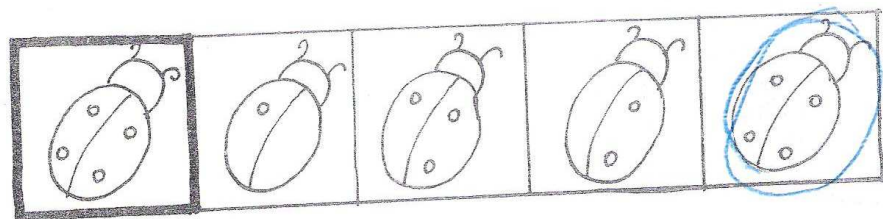
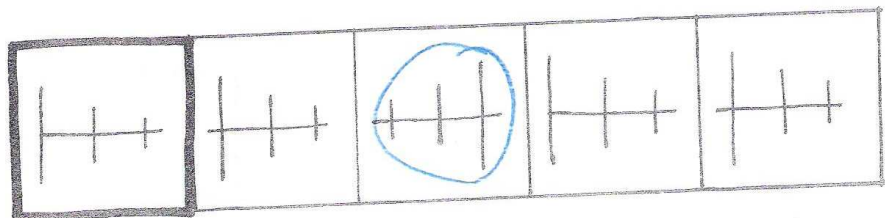
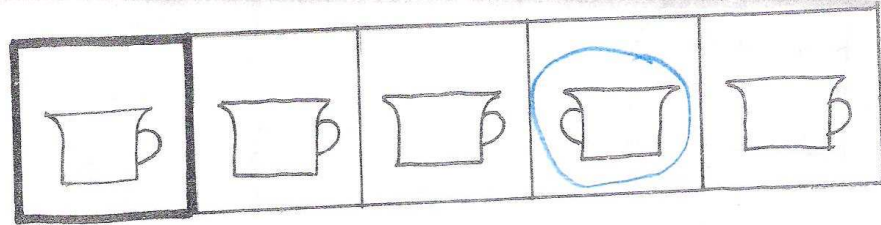
2. sz. melléklet: Óvodás gyermek által kitöltött tesztlapok

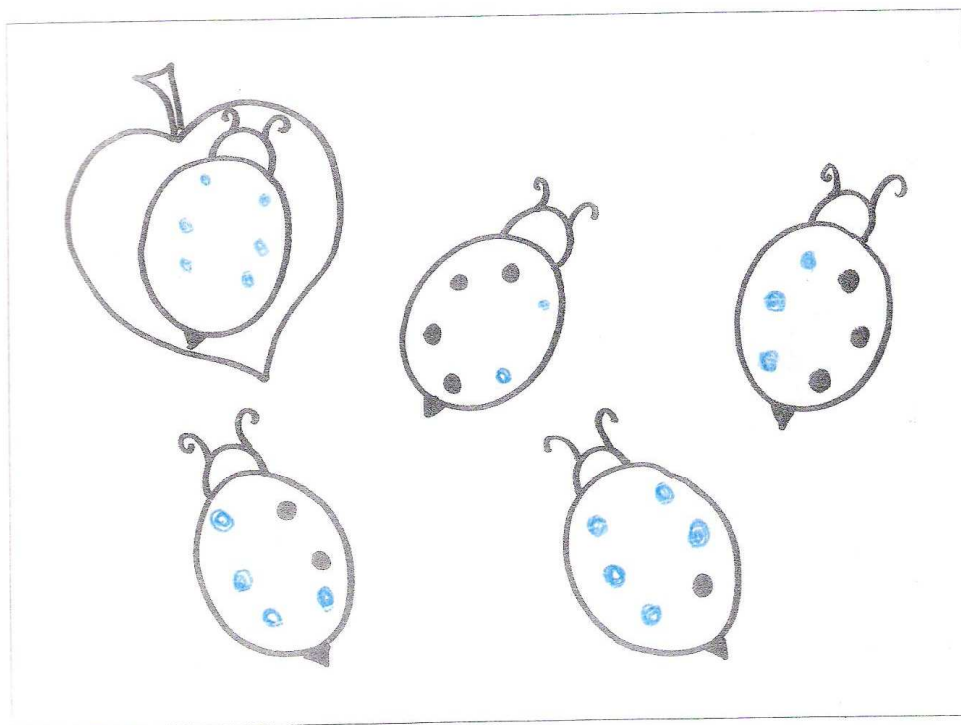
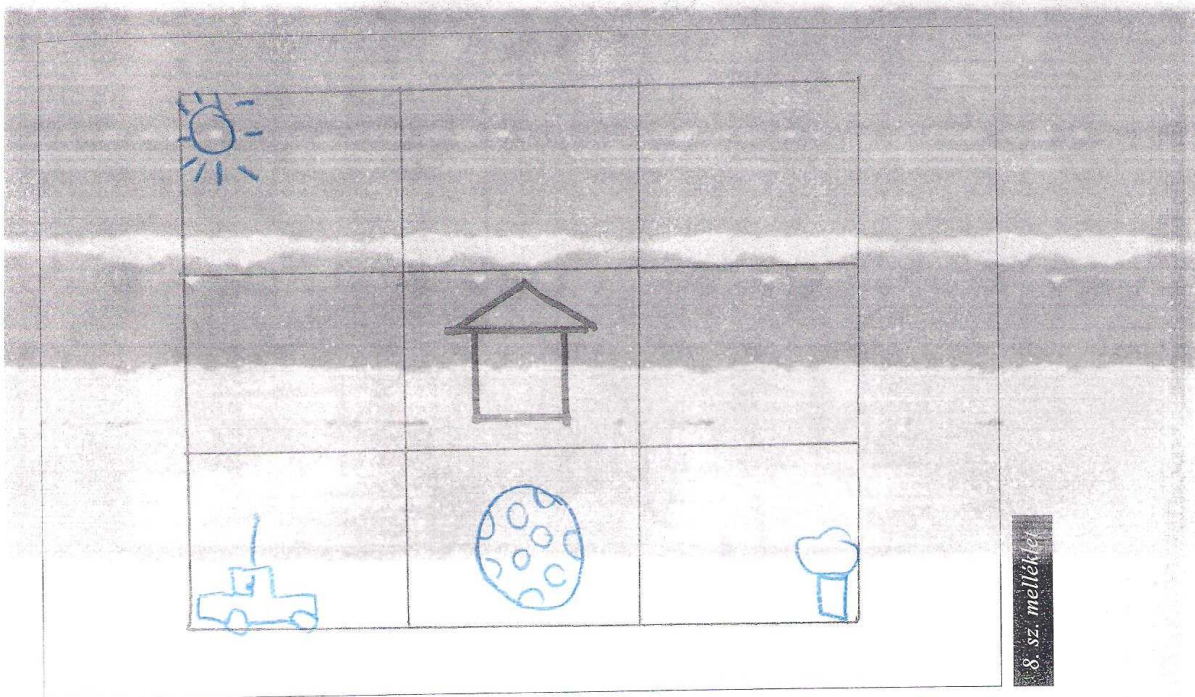
3. sz. melléklet

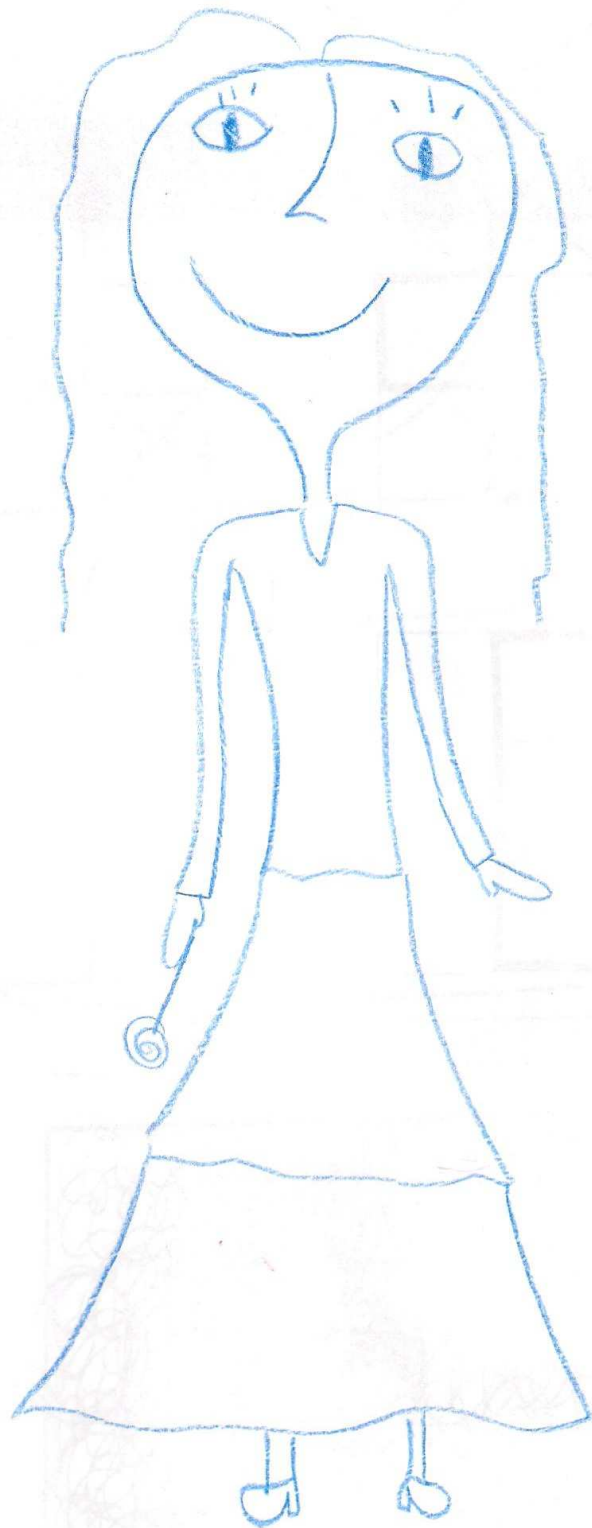

4. sz. melléklet

5. sz. melléklet

3. sz. melléklet: Képek a fejlesztő foglalkozásokról

